

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝPOČETNÍ A DIDAKTICKÉ TECHNIKY

MULTIMEDIÁLNÍ PODPORA VÝUKY - VIDEOPOŘAD DIPLOMOVÁ PRÁCE

PETR SIMBARTL

*Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor INF-TE
léta studia (2008 - 2010)*

Vedoucí práce: *Ing. Pavel Kocur, CSc.*

Plzeň, 19 května 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 19 května 2010

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucímu diplomové práce Ing. Pavlu Kocurovi, CSc. za cenné rady, konzultace a vedení diplomové práce.

Dále děkuji Terezii Šředlové za hereckou výpomoc při natáčení videopořadů.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	OBECNÝ POHLED A HISTORIE	2
2.1	CO JE VIDEOPOŘAD	2
2.2	HISTORIE VIDEOPOŘADU	3
3	VIDEOPOŘAD JAKO VÝUKOVÁ METODA	6
3.1	MAŇÁK, ŠVEC - VÝUKOVÉ METODY.....	6
3.2	LUBOMÍR MOJŽÍŠEK - VYUČOVACÍ METODY.....	9
3.3	JARMILA SKALKOVÁ - OBECNÁ DIDAKTIKA	10
3.4	ISAAK JAKOVLEVIČ LERNER - DIDAKTICKÉ ZÁKLADY METOD VÝUKY	10
3.5	GEOFFREY PETTY - MODERNÍ VYUČOVÁNÍ.....	10
3.6	SPRÁVNÉ VYTVOŘENÍ VIDEOPOŘADU PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLU	11
4	VYUŽITÍ VIDEOPOŘADŮ NA ZŠ V ČR	13
4.1	MOŽNOSTI VYUŽITÍ	13
4.1.1	Český jazyk a literatura.....	13
4.1.2	Cizí jazyk.....	14
4.1.3	Matematika	15
4.1.4	Informační a komunikační technologie	16
4.1.5	Dějepis	16
4.1.6	Výchova k občanství	17
4.1.7	Fyzika	17
4.1.8	Chemie.....	18
4.1.9	Přírodopis	18
4.1.10	Zeměpis	18
4.1.11	Hudební a výtvarná výchova	19
4.1.12	Výchova ke zdraví a tělesná výchova.....	19
4.1.13	Člověk a svět práce	20
4.2	PILOTNÍ VÝZKUM	20
5	VYTVOŘENÍ VLASTNÍHO VIDEOPOŘADU	28
5.1	ÚVOD	28
5.2	TECHNIKA	29
5.3	PŘÍPRAVA VĚCÍ NA VÝROBKY	30
5.4	RUŠIVÉ ELEMENTY.....	31
5.5	STUDIO	32
5.6	CO CHYBĚLO	35
5.7	STŘIH.....	36
5.8	JINGLY	36
5.9	HUDBA	36
5.10	NÁZEV	37
6	VIDEOPOŘAD – ZKOUKNI A VYROB.....	38
6.1	LEDEN – VÝROBA RECYKLOVANÉ SVÍČKY.....	38
6.2	ÚNOR – SRDÍČKOVÁ OZDOBA.....	39
6.3	BŘEZEN – ZDOBNÍ NÁDOBIČEK BARVOU NA SKLO	39
6.4	DUBEN – ZDOBNÍ TERAKOTOVOU BARVOU	39
6.5	KVĚTEN – DRÁTOVÝ STROM.....	40
6.6	ČERVEN – HOT FIX ZDOBNÍ TRIČKA	40
6.7	ZÁŘÍ – VÝROBA GELOVÉ SVÍČKY	40

6.8	ŘÍJEN – VÝROBA SVÍČKY Z VČELÍHO VOSKU	41
6.9	LISTOPAD – UBROUSKOVÁ METODA.....	41
6.10	PROSINEC – BIŽUTERIE	41
6.11	STOPÁŽE POŘADŮ	42
7	ZÁVĚR.....	43
8	SEZNAM OBRÁZKŮ	44
9	SEZNAM LITERATURY	45
10	CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ	46
11	PŘÍLOHY	I

1 ÚVOD

Touto prací bych chtěl přiblížit myšlenku vzdělávání s pomocí videopořadů. Na první pohled se může zdát, že jde jen o nudné sledování naučných videopořadů, ale právě to tak být nemusí. Nemám na mysli, aby učitel přišel do třídy a jen spustil videopořad a přišel až na konci hodiny, ale aby se stal součástí hodiny. Moje metoda má mnoho aspektů proč ji používat. Obvyčejná hodina se tak stane ještě více poutavou. Nejdřív však musím zjistit, jak by měl takový videopořad vypadat.

Na začátku práce se zabývám myšlenkou, co to videopořad je a také zde uvádím několik informací o jeho historii. Historie videopořadu není zas tak obsáhlá. Začala především s rozvojem kinematografie, ale nikdy tomu nebylo přikládáno tolik důležitosti, přitom film je velmi názorný.

Protože se videopořad stává součástí výuky, musí být někam zařazen i jako vyučovací metoda. V druhé části diplomové práce nahlížím do publikací známých metodiků. Zjistíme, jak na použití videopořadů nahlíží jednotliví metodici a co preferují. Ve většině případů se shodují a udávají různá doporučení. Jejich zájem o výuku pomocí videopořadů je však rozdílný a každý tomuto druhu výuky přikládá různou váhu, ale vzhledem k rozvoji techniky a snižování ceny technologií se tak možná stane tato metoda častěji používanou. V závěru se dozvíme, jak by měl tedy správný videopořad vypadat, co by v něm nemělo chybět a jak bychom ho měli při výuce využívat. I toto je důležitá část, protože používat videopořad není jen o tom ho spustit.

V třetí části se podíváme na možnosti využití videopořadů. Do jakých předmětů se hodí a jaká je jejich opravdová použitelnost. Natočit a pustit videopořad se dá opravdu v kterémkoli předmětu, ale důležité je, aby to mělo smysl. Pilotní výzkum nám prozradí, v kterých předmětech se videopořady nejčastěji používají, z jakého nosiče se pouštějí, ale také i jak často.

Na závěr práce se pokusím vytvořit vlastní videopořad na jedno téma podle zásad, které byly zveřejněny. Dočtete se, jak probíhalo natáčení, co vše jsem musel připravit a jak to dopadlo. Nebudou chybět ani informace o samotném obsahu videopořadu.

2 OBECNÝ POHLED A HISTORIE

Počátky naučných filmů přišly hned po objevení možnosti zaznamenat obraz. Využívalo se to nejen ke vzdělávání ale také k propagandě. Hlavní předností filmu byla právě možnost oslovit co nejvíce lidí najednou a aby bylo osloveno lidí co nejvíce, přešlo se i na televizní výuku. Televizní výuka přišla se začátky televizního vysílání v Československu. Trend této výuky nějakou dobu trval. Škola však nemohla být závislá na vysílacím čase výukových pořadů v televizi. Technika se však rychle vyvíjela a pro školy bylo výhodnější zakoupit videopořad na VHS a v dnešní době na DVD. V současnosti po nosičích DVD nastupuje další technologie Blu-ray. Velkým konkurentem se také stává počítač a vysokorychlostní internet. Další vývoj nám v budoucnosti ukáže, jakým způsobem se k nám budou nové informace dostávat.

2.1 CO JE VIDEOPOŘAD

Je několik typů videopořadů, dělených podle jeho využití. Využívá se jako například návod ke cvičení nebo instruktážní videopořad, či nějaké vědecké sdělení. Videopořad je audiovizuální záznam nějakého sdělení k opakovanému přehrávání. Bude-li se jednat o instruktážní videopořad, setkáváme se v něm například s instrukcemi jak pracovat s montážní plošinou. Pomocí tohoto pořadu získá pracovník podstatné informace jak s takovýmto zařízením pracovat. Další pracovník to může také shlédnout. Já se však budu zabývat výukovým videopořadem, který je často spojován s dalšími názvy: Výukový film, Televizní výuka.

Výukový videopořad je zprostředkování výuky pomocí videa. Toto video může být k žákům dodáno nejčastěji v těchto formátech.

- Televizní vysílání
- VHS
- DVD
- Jednotlivá videa pro PC MPEG, AVI.
- Streamované video na internetu

Na první pohled to vypadá jednoduše, přijít do třídy a pustit dětem nějaký videopořad, ale tak to není. Videopořad by měl projít výběrem učitele a důležité je také to, že ne každý videopořad se pro konkrétní výuku hodí. Ze začátku se zdálo, že by videopořad mohl sám učit žáky, což bylo velmi zajímavé. Tento způsob výuky by ušetřil hodně práce a času, ale tak to není. Videopořady se spíše stávají součástí výuky jako názorná ukázka, která hodinu zpestří a doplní. Jaký videopořad vyučující v hodině použije, záleží na tom, jaké je téma probírané látky a především druh předmětu. V některých hodinách nemusí být videopořad přímo výukový, ale může to být i běžný dokumentární film pro všeobecnou veřejnost, ze kterého učitel vybere podstatné části související s výukou a případně ho doplní svým komentářem. Použití videopořadů je možno využít jen u některých předmětů. Někdy je to velmi vhodné, ale v některých předmětech by tento způsob výuky neměl smysl.

2.2 HISTORIE VIDEOPOŘADU

Už Thomas Alva Edison viděl velký potenciál v použití filmu jako výukového materiálu. Důvod, proč se k tomu tak přikláněl, byl jasný. Pomocí filmu bylo osloveno více lidí najednou. Musíme se však přesunout ještě o nějakou dobu dále. V Československu byl film zařazen do vyučovacích pomůcek v roce 1936. Stalo se tak výnosem ministerstva a národní osvěty 3. 11. 1936 č. 145.865/36-I (Věstník ministerstva školství a národní osvěty, 1936, s. 376). I před tímto datem však probíhala filmová představení pro školy. Filmy pro školy byly často dokumentární a historické nebo i vědecké. Často se také provádělo sestřihávání těchto filmů na kratší, aby se mohly lépe využít i ve školních třídách. Poté se začaly vyrábět i filmy přímo určené pro školní výuku.

Další výukové pořady vznikaly až v poválečném období. V době války se lidé mohli v kinech setkat spíše s propagandistickými filmy. Od roku 1946 šla do kin školní filmová představení. Jednalo se o centralizovaný model distribuce školních 16mm filmů vytvořený prostřednictvím Ústřední půjčovny filmů.

V roce 1958 přišla do Československa další novinka. Bylo to experimentální vysílání televizní výuky. Dalo se to očekávat vzhledem k tomu, že v roce 1953 začalo televizní vysílání v ČSR. Televize se po rádiu stala dalším hromadným médiem. Nebyl důvod proč toho nevyužít i na školách. Přece jenom bylo snadnější vydat film určený pro školy a

odvysílat ho, než dodávat do škol jednotlivé promítačky s filmy. Rok 1963 odstartoval experimentální vysílání naučných pořadů. Z počátku vysílala Československá televize jenom ve středu a v pátek a to jen pro některé ročníky, ale i tak to byl úspěch. Bohužel vznikaly i problémy. Nákup televizoru si nemohla dovolit každá škola, v této době nebyly nijak levné a nemohl si je dovolit každý jako dnes. Postupně se však s tímto problémem v ČSR vyrovnali a v roce 1963 bylo zapojeno do sledování už přes 2000 škol. To vše podpořila i současná vláda usnesením ÚV KSČ z roku 1960. Jednalo se přímo o nařízení pravidelného televizního vysílání pro školy. Mělo tím být podpořeno lepší vzdělávání a spojení školy se životem. Televize tímto přinesla velké zlepšení ve výuce. Byl to také nový technický objev a tak se toho muselo náležitě využít.

Během těchto let byly tyto pořady určeny pro běžný pedagogický a vzdělávací program. V letech 1968 – 1970 proběhly organizační změny v Československé televizi. Tyto změny pokračovaly i nadále a v roce 1971 vstupuje do vysílání pro školy i ideologie tehdejší doby v ČSSR. Tehdejší ideologii lze poznat už z názvů pořadů a to (1) „KSČ – vedoucí síla, Co je to komunismus, Sám nejsi nic – význam RVHP, Bez práce nejsou koláče – pojem práce z marxistického hlediska“. I když byla tato ideologie součástí mnoha pořadů, našly se i některé pořady, kam se nedostala nebo kde byla neškodná. Takové pořady měly pro děti ještě dobrý přínos pro vzdělání.

Tvůrci těchto pořadů Československé televize nebyli učitelé a tak se snažili vytvářet televizní výuku co nejzábavnější a nejpoutavější. Nebylo to jen z důvodu atraktivnosti, ale také proto, že hodinu běžně vede učitel a je v přímém kontaktu s žáky. Televize nemůže nijak reagovat, proto musí být televizní výuka nejen poučná, ale i zábavná a zajímavá, aby upoutala pozornost školáků. Snaží se vzbudit samostatný zájem žáka o učivo. Bohužel se však ukázalo, že pokud výuku nevedli i učitelé tak přes veškerou snahu, nenaplnil výukový pořad požadované cíle.

Učitelé se v tehdejší době dělili o metodické poznatky a návody jak vést hodinu s pomocí televize. Se svými požadavky vstupovali i do výroby, kdy chtěli po tvůrcích, aby odebrali filmové efekty, které působí vábivě, ale odpoutávají od podstatných informací. Chtěli také, aby videoprogram byl reálnější a nenatáčelo se z důvodu názornosti pouze v televizním studiu.

Teprve potom došlo na zmíněnou inovaci. Nové vyučovací metody vyžadovaly i novou vyučovací techniku a tak se vymýšlela vhodná umístění televizorů do tříd. Došlo také na spekulace, že by žák mohl zůstat doma a vyučování by probíhalo pomocí televize. Celá koncepce televizního vysílání by se pak zaměřila na to, že učitel se může stát skoro až fikcí a nahradí ho televizní učitel.

V dalších letech se vše vyvíjelo podobně. Avšak informace o televizní výuce a videopořadech byly méně dostupné. I mně tak v roce 1992 paní učitelka při nástupu do první třídy vyprávěla o tom, jak se budeme dívat na televizi. Ano, někdy jsme sledovali vysílání pro školy tzv. „TVŠ“. Dnes už toto vysílání v televizním programu nenajdeme, ale Česká televize i nadále produkuje mnoho vzdělávací pořadů nejen pro děti. Vysílá i pořady pro děti převzaté z jiných zemí. Velké omezení vysílání pro školy nastává spíše z důvodu, že základní školy mají různé rozvrhy předmětů a tak není možné přizpůsobit dobu vysílání pořadů, aby všem školám vyhovovala. Jiným důvodem může být také větší dostupnost výukových filmů na datových nosičích. Školy nyní mají zásobu VHS i z předešlých let, protože zároveň s televizní výukou přicházely videopřehrávače. A tak ať vysílané pořady tak pořady určené jen pro školní promítání byly k dispozici a školy si je mohly zakoupit. Jinak tomu není ani dnes. Jen nabídka z VHS přechází na DVD nosiče. To neznamená, že pouze staré pořady byly převedeny na DVD, ale vznikají i nové tituly. Všechno je nyní dostupnější. Avšak jako v předchozích letech vyvstává problém s financováním na zakupování videopořadů, ale i televizí a přehrávačů. Každá škola je vlastní, ale nemá jich takový dostatek, aby bylo dosaženo plného využití tohoto způsobu výuky.

Výukové pořady pocházely často ze střediska výukové televize, která je dnes na Masarykově univerzitě.

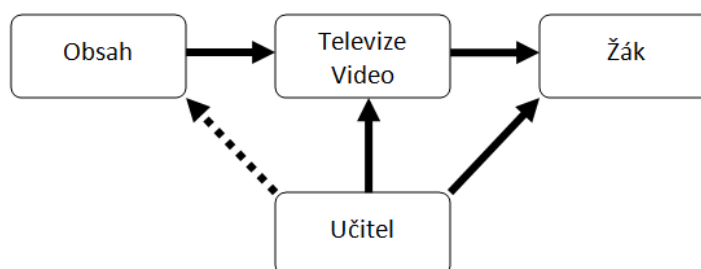
3 VIDEOPOŘAD JAKO VÝUKOVÁ METODA

Tato metoda se vyskytuje skoro v každé literatuře o výukových metodách. Ne vždy ji tam ale nalezneme pod stejným názvem a stejnou kategorií. Vzhledem k tomu, že tato metoda patří spíše k těm modernějším, je často uváděn jiný název a zařazení. Je to dané spíše tím, že rozdělení výukových metod není nijak oficiálně uveřejněno a řídí se podle několika známých metodiků. Tím pak vznikají jiné názvy a zařazení. I když tomu tak je, v každé metodické knize tuto metodu nalezneme.

Proto bych zde probral některé knihy od známých metodiků a porovnal jejich zmínku o videopořadu.

3.1 MAŇÁK, ŠVEC - VÝUKOVÉ METODY

Pan Maňák a Švec mají ve své knize Výukové metody přímo název „Televizní výuka“. Toto svědčí hlavně o rozvoji televize do světa. Tato kniha je z roku 2003. Televizní výuka je zde považována za něco nového, co by mohlo mít veliký úspěch a potenciál. Měla by se dostat do výuky jako rovnocenná didaktická pomůcka, ale není jasné, co všechno by mělo být určeno pro školy. Podle Maňáka a Švece (2) se televizní výuka často zaměřuje „s pořady publicistickými, dokumentárními, populárně-vědeckými nebo dokonce zábavnými.“ Proto je také důležitá koncepce, podle které by se mělo učit. Nelze jen přijít do třídy a pustit pořad a pak vypnout, ale vše by se mělo nějak korigovat. Proto zde pánové Maňák a Švec uvádějí i model učení. Schéma televizní výuky je navrženo tak, že obsah, který se mají žáci naučit, přechází právě přes televizi nebo video k žákovi. Učitel to však může usměrňovat. Má částečnou možnost vstoupit do tvorby a tak pozměnit obsah. Při samotném vysílání má možnost výběru pořadu. Pokud by měl jeho záznam, může vybrat jednotlivé pasáže. V poslední řadě má možnost aktivizovat žáka.

Obrázek 1 Schéma televizní výuky (2)

Důležitý faktor, proč používat televizní výuku je pro ně jasný. Pro některé věci by stačily statické snímky, ale některé jevy nelze jinak zprostředkovat, než pomocí televizní výuky. Podle J. Ackermanna a L. Lipsika v knize Výukové metody jsou to tyto jevy: (2)

- a) pohybové jevy (změna, vývoj, růst, akcelerace, montáž, pracovní činnosti aj.)
- b) simultánní prezentace jevů (předvádění dvou souběžných, ale oddělených činností)
- c) jevy, které nemohou být přímo pozorovány (např. vzdálené, vzácné, složité, nepřístupné atd.)
- d) jevy, jejichž předvádění je nebezpečné (např. chemické reakce, výrobní procesy apod.)

Je na první pohled jasné, že se opravdu jedná o zajímavé roztrídění funkčně použitelné i pro dnešní dobu. I dnes není možno provádět některé chemické pokusy ve třídě a také některé různé procedury jsou tak složité a musí probíhat v zabezpečených provozech, takže není možno na ně ani nahlédnout, natož je provádět ve třídě. Některé jiné vyžadují pro sledování pohybu speciální kamery a další trvají tak dlouho, že bychom je nestihli provést ani za celý školní rok.

Dále je zde spíše doporučeno, aby se tyto videopořady dělily na dva druhy. Rozdělit je na materiál výukový a informativní. Pro příklad by se dalo uvést, že výukový materiál zná didaktické zásady a podle toho je i natočen. Je tak přímo přizpůsoben publiku, pro které je určen. Zatímco informativní materiál je běžný videopořad, který můžeme vidět v televizi jako dokument, na který se podívá kdokoli. Pro školu je pak určen jako obrazový materiál pro oživení a doplnění výuky. Zde to jsou nejčastěji dějepisné či zeměpisné dokumenty, které dají dětem přímou obrazovou představu o právě probíraném učivu.

Někteří další odborníci mají jiná rozlišení. J.Gaudilhon (1963) má několik dalších dělení. Výuka je realizovaná prostřednictvím televize. Nejčastěji by se mohlo jednat o jazykové televizní kurzy, kde probíhá kontakt jenom mezi televizí a žákem. Dále na výuku doplněnou televizním médiem. Zde půjde o běžnou školní výuku, kde televize hraje

doplňující a zpestřující roli. Hlavní slovo má učitel. A jako poslední, kde televize je asistentem pro demonstraci jevů. Často to bude například v hodinách chemie či fyziky, kde si učitel nemůže dovolit ona prostředí pro demonstraci, jako profesionálové.

Podstatnější je však jiné dělení, které lépe vystihuje výuku. Měla by se rozlišovat podle toho, co od ní budeme očekávat, například pokud půjde o nějakou exkurzi nebo instruktážní video. Toto dělení popsal J.Kopřiva (1987) uvedené v knize Výukové metody, který výuku třídí podle metod a forem a to následovně: (2)

1. individuální nácvik (např. komunikativních, pracovních dovedností, cizojazyčné situace aj.),
2. kolektivní nácvik (např. mikroteaching v přípravě učitelů),
3. návod ke cvičení, instruktáž (např. o bezpečnosti práce v laboratoři),
4. exkurzní pořad (zeměpisná vycházka, geologický průzkum aj.),
5. metodický pořad (problémová výuka, didaktické prostředky aj.),
6. populárně-vědecký pořad (informace o nových objevech, metodách např. o holografii),
7. metodicky upravená reportáž (např. konfliktní situace ve výuce),
8. metodicky neupravená reportáž (výchovné situace zachycené skrytou kamerou),
9. dokument (např. činnost málotřídní školy),
10. inscenace (např. záznam divadelního představení, dramatické scénky),
11. výukový kurs (např. řada pořadů k určité tematice, jazyková výuka),
12. krátký záznam nějakého jevu, tzv. trigger (např. průběh chemické reakce aj.).

Jak je dále popsáno v knize, je toto rozdělení více než vyhovující, protože bylo ověřeno v Audiovizuálním centru Pedagogické fakulty v Brně. Běžný výukový film měl podle jejich zkušeností trvat 20–30 minut a déle. Ale uznali, že někdy stačí i kratší filmy. Z toho usuzuji, že exkurzní pořad bude trvat oněch 20 minut i více. Oproti tomu reportáž

či návod ke cvičení nebo také instruktáž bude kratší, jinak by postrádala smysl. Jsou zde však další vhodná doporučení jak s televizními pořady nakládat a s jakými se můžeme případně setkat. Důležitost je zde kladena na to, aby pořad nenudil, ale zároveň aby nebyl přeplněn filmovými efekty, které by odváděly od podstatných informací.

V závěru části „Televizní výuka“ popisují fakt, že tyto pořady často vznikají v profesionálním prostředí, kde jsou perfektně ztvárněny. Mají jen jednu chybu. Vytvářejí je profesionálové a ne pedagogové. A tak i když tato výuka děti bude i bavit a hodina jim rychleji uběhne, nenaplní takový videopořad svůj účel. Je zde kladen důraz na zpracování, které by mělo být určeno přímo pro děti. Aby měl televizní pořad efektivitu, měly by být splněny všechny body. Jako součást videopořadu má být anotační list a metodický návod. Mohou ho také doplňovat i běžné metodické materiály jako úkolové listy, pracovní sešity a další doplňující informace. Doufají, že televizní výuka prorazí a bude odpovídat standardům správné televizní výuky.

3.2 LUBOMÍR MOJŽÍŠEK - VYUČOVACÍ METODY

Lubomír Mojžíšek nahlíží na problematiku jinak. Především užívá jiný název a jiné rozdělení, ale to je dáno především dobou, v které je tato kniha psaná. Kniha pochází z roku 1988, takže v této době nebyly technologie tak rozvinuty jako dnes. V první řadě nazývá celek jako demonstraci dvojrozměrných pomůcek a dále je dělí na statické a dynamické. Zde se budu zmiňovat jen o dynamických, kam patří filmový a televizní záznam, protože do statické je zařazen obraz, fotografie atd.

Filmovou projekci zde Mojžíšek uvádí jako něco nového a nejatraktivnějšího. Jako ostatní se ale potom přiklání k běžným názorům o filmové projekci. V čem je výhodná a také její negativa. Opět je zde posuzována výhoda toho, že můžeme zobrazovat místa, kam se nemůžeme dostat. Dále třeba děje, které nejsou pouhým okem pozorovatelné anebo jenom jako přiblížení nějakého objektu či doby.

Je zde zdůrazněno to, co platí i dnes, že projekce filmu nemá být pro žáky jen odpočinkem, ale především vzděláváním. Je tak důležité film zastavovat, prokládat komentářem, debatovat s dětmi o tom co viděly, případně zadat i nějaké úkoly tak, aby žáci byli donuceni sledovat a dělat si případně i zápisky.

Jako poslední radu, kterou bych také aplikoval i v dnešní době (i když v době p. Mojžíška to bylo hlavně z důvodu technických) bych doporučoval zhlédnutí filmu před tím, než ho dětem pustíme. Je to z toho důvodu, abychom znali dobře obsah filmu a nepustili dětem zbytečně něco, co nebude použitelné pro výuku.

3.3 JARMILA SKALKOVÁ - OBECNÁ DIDAKTIKA

Kniha „Obecná didaktika“ tuto výuku řadí do kategorie metod názorně demonstračních. Zmiňuje se zde o celé škále demonstračních prostředků od učitele a to fotografií, obrazů až k modernějším technologiím jako je film, televizní záznam apod. Dává zde za výhodu této metodě, že žáci nedostávají jen abstraktní představy o konkrétním jevu či pojmu, ale dostává se jim představy reálné. Za další výhodu uvádí poutavost předvádění. Dále tato výuka přináší výhodu při předvádění činností nebo složitějších postupů a procesů. Na závěr však J. Skalková píše, že tímto způsobem vedená výuka klade větší požadavky na samotného učitele. Je důležité, aby měl přesně rozmyšlený cíl hodiny, aby poutavé demonstrace nebyly jen zbytečné zpestření hodiny, ale přinesly žákům podstatné informace.

3.4 ISAAC JAKOVLEVIČ LERNER - DIDAKTICKÉ ZÁKLADY METOD VÝUKY

O této metodě této výuky se ve své knize zmiňuje i Isaac Jakovlevič Lerner. Ale nerozvádí tento způsob výuky tak dopodrobna, protože kniha pochází z roku 1988. O televizním filmu, či zprostředkování informací pomocí televize se zde zmiňuje v části „Informačně-receptivní a reproduktivní metoda“. Zde však film a televizi řadí na stejnou úroveň jako rádio, obrazy či jen výklad učitele. Tento prostředek bere jen jako další z mnoha prostředků, které předávají informace.

3.5 GEOFFREY PETTY - MODERNÍ VYUČOVÁNÍ

V poslední řadě tuto možnost uvádí i kniha „Moderní vyučování“. Hned na začátku této části však G. Petty upozorňuje na fakt, že žáci vnímají televizi jako zábavu a nebudou tak bedlivě sledovat program. I zde jsou rady, jak s videem nakládat. O tom, že bychom měli vědět, co video obsahuje, které pasáže chceme dětem pustit a že je dobré video občas pozastavovat a vytvořit diskuzi, nebo k obsahu něco říct. Tím budou děti schopné aktivity a další část videa sledovat pozorněji. Abychom děti ještě více aktivizovali, je doporučeno říct žákům o čem video bude a zadat jim nějaké otázky či úkoly.

Píše se zde i několik praktických rad, které se přímo netýkají samotného obsahu, ale toho jak video pouštíme. Především se jedná o to, aby vyučující uměli ovládat přehrávací techniku a výuku pak nezdržovali všelijakým nastavováním nebo zjišťováním jak se co spouští. Dále například ztlumit světla, být jako učitel zaujatý a nespát u toho nebo dokonce během pouštění videa neodcházet ze třídy. Občas je dobré shlédnout žáky, jestli opravdu pořad sledují.

3.6 SPRÁVNÉ VYTVOŘENÍ VIDEOPOŘADU PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLU

Jak tedy z metodických knih vyplývá, můžeme brát sledování videopořadu, neboli jinak i naučného filmu, jako rovnocennou výukovou metodu, která se může časem dostat do popředí. Do výuky teď stále více vstupují multimédia. Je to hlavně tím, že jak zařízení pro záznam, tak i pro přehrávání, se svou cenou stávají dostupnějšími pro každého.

Tuto metodu můžeme sjednotit na to, že se jedná o videopořad. Takovýto videopořad je nějakým způsobem promítán a k tomu lze použít například DVD přehrávač, televizi nebo počítač s projektoem. Videopořad by měl být určen především pro děti. V některých případech lze použít i jiné pořady, které nejsou přímo výukové, ale je potřeba aby vyučující dopředu znal přesný obsah a případně ho uzpůsobil. Jak je uvedeno a podle mého uvážení je to správné, neměl by být videopořad delší než 20 minut. Děti se nemohou v případě delšího pořadu stále soustředit a vstřebávat informace. Nejlepší kombinací se tak stává například běžná hodina spojená se sledováním pořadu.

Dále by bylo vhodné zařadit každý videopořad do některé z kategorií, tříděných podle metod a forem, jak je uvedeno v bodě 3.1. Pokud videopořad ponese některé uvedené označení, učitel přesně ví, co od toho může očekávat. V případě některých vyhledávačů se zase usnadní rychlejší a přesnější výsledek hledání, když budeme chtít například hledat jenom instruktáže.

Součástí videopořadu by měla být také nějaká dokumentace. Zde by měl tvůrce pořadu sdělit učiteli, co může očekávat při použití jeho videopořadu. Kdy je dětem vhodné ho pustit a co také obsahuje. V případě některých složitějších pořadů, může také obsahovat doplňující metodické pokyny, pracovní listy pro žáky. Pro jednoduchý příklad uvedu, že máme instruktážní videopořad pro výrobu větrníku. Zde by pak mělo být

uvedeno zařazení do kategorie, doporučený věk žáka, délka výroby a třeba právě i ten pracovní list nákresu větrníku, podle kterého ho může žák vyrobit.

Videopořad by měl být vytvářen za dohledu znalého pedagoga pro dané oborové zaměření. Pořad učený pro základní školu musí obsahovat přesné vyvážení zábavy a informací. Pořad má děti něco naučit, ale nesmí je moc nudit. Pokud bude obsahovat jen monotónní vyprávění, tak převážnou část žáků nezaujme. V opačném případě pořad natočený jen se samými speciálními záběry a efekty bez informací nic nenaučí. Videopořad však nemá úplně zastupovat učitele a jeho úlohu ve vyučování, ale zdůraznit podstatné informace a přinést především dětem lepší vizuální představu o probíraném jevu. V některých případech, kde se vyskytují letopočty nebo konkrétní čísla je dobré uvést najednou jak komentář, tak i obraz, abychom zapojili více smyslů. Tím dosáhneme větší pravděpodobnosti, že si děti informaci zapamatují. Samozřejmě je lepší uvádět jen ty podstatnější informace a ne často za sebou, abychom je nezahltili.

Grafické ztvárnění videopořadu je většinou tvořeno do jednotného vizuálního stylu. Často pořadem neprovází dospělý herec, ale dětský nebo jen o něco málo starší průvodce, který má na děti lepší vliv než starší herci. K mladším pak může u dítěte vzniknout i sympatie. Tímto se dosáhne toho, že samotného žáka začne pořad více bavit. Pro nižší ročníky, převážně na prvním stupni základní školy jsou vhodné i kreslené postavičky nebo figurky, které se používají místo herců. Někdy se také uplatňuje kombinace herce a figurky (loutky).

Nesmíme však zapomenout i na podstatnější věci. Předváděné postupy a prováděné pokusy by neměly být složité. V některých případech je vhodné využít asistenci učitele. Snažíme se především vytvářet bezpečné ukázky tak, aby je žáci mohli provádět také. V některých typech pořadů, se kterými se setkáme nejčastěji ve fyzice a chemii uvidíme i pokusy, které sami provádět nemůžeme. Často jsou to pokusy, které nemůže provést ani sám učitel především z důvodu bezpečnosti a nedostupnosti potřebných prostředků. I ve fyzice lze však vytvářet jednoduché pokusy, které si děti samy vyzkoušejí, a přesto daný jev také uvidí na projekci. Toto je pro děti nejlepším řešením. I podle dělení výukových metod dle zapamatování je praktické cvičení ohodnoceno až 70% oproti samotným audiovizuálním metodám dosahující hodnoty 20%.

4 VYUŽITÍ VIDEOPOŘADŮ NA ZŠ V ČR

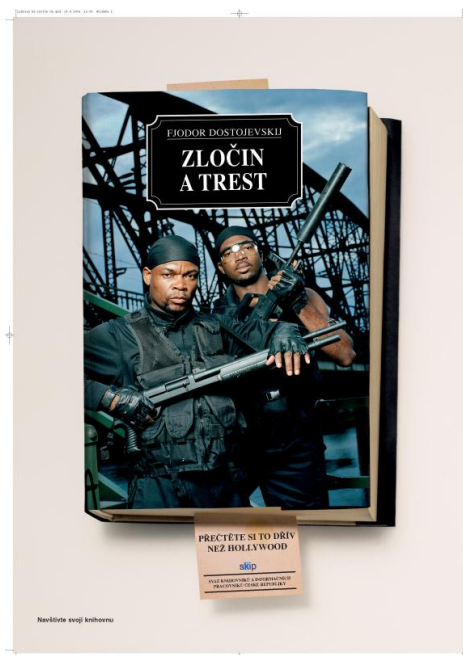
O tom, že se videopořady na základní škole využívají, není pochyb. Učitelé je často vítají jako doprovodný materiál. Na trhu jsou videopořady k dostání především na DVD, ale najde se i možnost na VHS. Základní školy disponují většinou sbírkou VHS z dřívějších dob. V současnosti však kupují spíše jen DVD, protože zakoupení obyčejného DVD přehrávače není tak nákladné a pořizovací cena mezi VHS a DVD není značná a navíc nám DVD přinese lepší obraz i zvuk.

V další části se zmiňuji o obecném potenciálu využití videopořadů v jednotlivých předmětech. Jako ukázky uvádím pořady uváděné v České televizi, které jsou dostupné většině obyvatelstva. Titulů nabízených na DVD je mnoho a hodnocení by vyžadovalo samostatnou diplomovou práci. Potom pokračuji pilotním výzkumem sledovanosti a výběru předmětů na několika základních školách a dále oblíbeností sledování videopořadů na jedné základní škole.

4.1 MOŽNOSTI VYUŽITÍ

4.1.1 ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

V českém jazyce se dá využít videopořadů jen z části a ani dříve velké možnosti využití videa při hodinách českého jazyka nebyly. Nejvíce pořadů bylo natočeno hlavně pro nižší ročníky základních škol, zejména pro prvňáčky. Jako příklad bych uvedl novější pořad České televize „Od Andulky po Žížalu“. Tento cyklus vysílala Česká televize v rámci pořadu Kouzelná školka. Nyní jej nabízí i na DVD ve svém obchodě. Využití videopořadů přináší až druhá část – literatura. Učitelé češtiny a milovníci knih by ale raději viděli žáky číst knihy než sledovat film v televizi. Nicméně v hodinách literatury je využití filmů ztvárněných podle literární předlohy vhodné hlavně s blížícím se koncem školního roku, kdy pozornost žáků klesá. A tak alespoň díky filmu jsou žáci seznámeni s literárními díly, jelikož většina z nich by si knihu asi nepřečetla. S tímto fenoménem se také začaly objevovat plakáty upozorňující na to, že knihy jsou lepší než filmy. Na plakátu se často objevuje název knihy ztvárněný jako filmový plakát se sloganem: „Přečtěte si to dřív než Hollywood“. Vzhledem k takovéto reklamní kampani se s využitím videopořadů a filmů do hodin češtiny počítat nedá.

Obrázek 2 Reklamní kampaň "Přečtěte si to dřív než Hollywood" (3)

4.1.2 CIZÍ JAZYK

Zde je početné využití videopořadů. Nejsou zatím sice moc přizpůsobené pro žáky základních škol, ale objevují se jako výuka cizích jazyků v televizi. Na hodinách výuky cizích jazyků využívají učitelé především audio přehrávače, tedy jen zvuk. Je to především také z důvodu, že výrobci jazykových učebnic dodávají ke svým knihám audio CD nikoli DVD. Nicméně i pro učitele je snadnější přinést do hodiny rádio s přehrávačem audio CD, než přesunovat celou třídu do učebny s televizí. A tak ke zlepšení výuky cizích jazyků mohou přispět nové videopořady. Jde o vylepšení audio nahrávky, kde se jedná především o rozhovor rodilých mluvčích a tak můžeme osoby i vidět a spojit zvukový a zrakový vjem mluveného cizího slova. Tento způsob však nepřináší do výuky jen zlepšení ve formě lepších znalostí cizího jazyka, ale také oživení výuky pro žáky. Pro příklad uvádím pořad starší výroby vysílaný na České televizi „Angličtina pro nejmenší“. K tomuto pořadu existují pracovní sešity i dokumenty rozhovorů, což dává tomuto pořadu velké plus. Tyto dokumenty jsou ke stažení na stránkách České televize.

Obrázek 3 Pořad Angličtina pro nejmenší (4)

4.1.3 MATEMATIKA

V tomto oboru mi není známo velké využití videopořadů a nikdy jsem se s tímto ve větší míře nesetkal. Jen za uvedení stojí, že je to z části využíváno v dětských pořadech, kde děti učí počítat do 10 či do 100. Můžeme to vidět například v zahraničním pořadu „Sezame, otevři se“ v originále „Sesame Street“. Pro starší ročníky jsou k prodeji DVD s tematickými pořady především pro goniometrii a tělesa. Ale to bude vše, kde se můžeme s výukou matematiky pomocí videopořadů setkat.

Obrázek 4 Pořad Sezame, otevři se. (5)

4.1.4 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

Mohlo by se zdát, že je tato oblast pro využití videopořadů přímo připravená, ale v těchto vyučovacích hodinách moc videopořadů nenajdeme. Videopořad vlastně vytváří učitel tím, že svojí činnost pouští projekci a komentuje. Možnosti videa může učitel využít jen v případě, že by chtěl předvést nějaké moderní technologie, které jsou nové a drahé a tím jsou pro školu nedostupné. V tomto případě může být videopořad zařazen do vyučovací hodiny. Postupy, jak něco vytvořit v textovém editoru nebo grafickém programu, nejsou do hodiny nutné. Jsou dobré pro domácí samostudium. Zde videopořad, spíše video snímané z plochy počítače přináší velké výhody. Žák může sledovat pohyb myši a ví, co má přesně udělat, přičemž to může být doplněno i komentářem. Dále má možnost si video zastavit, podívat se, nebo pustit znova. V případě domácího samostudia přináší využití videopořadů velké možnosti. Velké využití to nachází často e-lerningu.

4.1.5 DĚJEPIS

I do hodin dějepisu zavítaly videopořady, které jsou hodně využívány. Avšak bývají často monotematické, komentované jedním hlasem a přímo se podobají výkladu jak na nějakém zámku. Tyto videopořady po chvíli žáky omrzí a neradi je pak sledují. Pro tyto účely by bylo vhodnější použít třeba jen části z těchto videopořadů, nebo využít některých historických celovečerních filmů. Jsou poutavé, velmi pěkně zpracované a to do všech detailů. Problém nastává v tom, že tyto filmy nebývají někdy přesným obrazem historie, protože pro potřeby natáčení byly upraveny. Takže o vhodnosti či nevhodnosti těchto filmů lze polemizovat. Zábavným se tak může stát např. cyklus „Byl jednou jeden člověk“ nebo „Byl jednou jeden objevitel“ a „ Byl jednou jeden vynálezce“. Tyto pořady jsou obrazem doby a především jsou určeny pro děti. Historií provází kreslené postavičky a v horních rozích se objevují i letopočty. Děti si tak i ten letopočet snadněji zapamatují, protože ho mají spojený s ozvučeným obrazem, než kdyby jenom memorovaly letopočty z učebnice, kde pak naleznou leda fotografii nějaké rozbité starobylé vázy. Zajímavým se může stát také nový kreslený cyklus České televize „Dějiny udatného českého národa“. Pořad je nově natočený, spojuje informace a zábavu a je tak přímo připravený pro děti, které ho díky dobrému zpracování lépe přijmou.

Obrázek 5 Pořad Dějiny udatného českého národa (6)

4.1.6 VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Téma výchova k občanství je tak rozsáhlé, že potřeby videopořadů budou záležet spíše na učiteli, podle toho co bude probírat. Zahrnuje nejenom chování člověka, ale i naši republiku a celý svět. Pro tyto potřeby bude nutné použít nějaký výukové DVD. I v televizi jsme již mohli pár pořadů shlédnout. Například pro základy slušného chování bych doporučoval televizní seriál „Etiketa“ s Ladislavem Špačkem. Verze pro děti a drobné ukázky bylo možno vidět i v sérii dětského pořadu „Hřiště 7“ vysílané momentálně každou neděli na ČT1.

4.1.7 FYZIKA

Pro fyziku lze nalézt mnoho videopořadů na DVD a také se hojně využívají. Všelijaké fyzikální děje a pokusy lze v profesionálním prostředí provést a natočit. Je pravda, že když děti uvidí pokus v reálu předvedený vyučujícím, je to pro ně ještě lepší. Ne vždy je to však možné. Jsou jistá omezení z důvodu bezpečnosti žáků nebo také často z dostupnosti věcí potřebných pro pokus, které jsou finančně nákladné. Nemusíme však zůstat jen u pokusů a fyzikálních jevů. Fyzika je také věda o zařízeních a jejich práci. I v tomto případě se dá využít videa jako zprostředkovatele, protože jsou jisté výrobní provozy, kam běžní návštěvníci nemohou. A nejenom provozy, ale i prostředí, do kterých nemůže jít ani člověk. Kamerová technika však může hodně a tak nám pomocí videopořadu může zprostředkovat spoustu informací jinak nedostupných. Je také dobré použít různé 3D počítačové simulace. Nevýhodou některých videopořadů z oblasti fyziky je to, že nejsou dělané přímo pro děti a obsahují mnoho odborných výrazů, kterým děti nerozumí. Proto je třeba učitele jako tlumočníka mezi pořadem a dětmi. Případné dotazy

v průběhu a po skončení pořadu rád zodpoví. Pro fyziku by se daly použít některé díly převzatého pořadu „Věda je zábava“ vysílaném Českou Televizí. Celý pořadem dokonce provázejí děti, takže je to pro dětské posluchače přívětivé, ale podle věku samotných herců pořad asi nebude tolik vhodný pro 8. a 9. ročníky.

4.1.8 CHEMIE

Stejně jako u fyziky se v hodinách chemie setkáváme s pokusy. Jedna z možností jak pokusy zprostředkovat je videopořad. Je to rychlé a snadné řešení. Také máme zaručeno, že se pokus vždy povede. Velké mínus je bohužel to, že pokus v reálu je lepší než z videopořadu. A nejvíc se žáci naučí, pokud provádějí pokus sami.

4.1.9 PŘÍRODOPIS

Do hodin přírodopisu může být videopořad velkým přínosem. Pro toto téma je zpracováno hodně videopořadů. Vyskytují se zde pořady o zemské atmosféře a počasí. Také je k dostání mnoho videopořadů o minerálech, fauně a flóře. Vzhledem k vývoji zde přibývají i další pořady o ekologii. Nekončí se ani u tohoto. Známo je mnoho videopořadů z biologie člověka. Přestože je nabídka pořadů veliká, ne tolik se jí využívá. Většina základních škol disponuje často sbírkou minerálů a vycpaných zvířat. Nedílnou součástí bývají i herbáře. V tomto případě je lepší přinést žákům přímou ukázkou, než nějaký videopořad. I návštěva ZOO je často přínosnější.

4.1.10 ZEMĚPIS

V zeměpisu má videopořad také veliké využití. Nejde jen o pořady o ČR, ale i ze vzdálených krajin. Škola nemá možnost často pořádat exkurze a do zahraničí je to málokdy možné. Zeměpisný videopořad může dětem zprostředkovat pomocí televizní obrazovky informace, ale i zážitky ze vzdálených krajů, do kterých se ani mnohdy nedostanou. Pořad by měl být především zajímavý a nemělo by se z něj stávat nudné povídání při pohledu na nějakou krajinu. Děti potom nevydrží sledovat hodinový pořad, aniž by nezačaly rušit. Přestože děti berou sledování videa jako odpočinkovou záležitost, tak pokud jim dáme za úkol v onom pořadu něco postřehnout či nalézt, určitě budou bedlivě sledovat. Nelze však místo hodin zeměpisu pouštět jen videopořady. Ty by měly být před promítnutím podloženy teorií. Videopořadů se zeměpisnou tematikou je

dostatek a i když některé nejsou tvořeny přímo pro děti domnívám se, že v tomto případě žáci nebudou mít tak velký problém je pochopit.

4.1.11 HUDEBNÍ A VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Zde myslím, že nebude potřeba nějakých videopořadů. V hudební výchově vyučující určitě nebudou pouštět videoklipy. Možná tak jeden videopořad o známých skladatelích a to by asi stačilo. Hodiny hudební výchovy se opírají o jiné pilíře, než je videopořad. Přesto však stojí za zmínku právě vysílaný výukový pořad v České Televizi pro první stupeň základní školy „Veselá nauka klauníka Notíka“.

Podobným případem je výtvarná výchova. Někaká galerie či výstava se často koná v každém větším městě, takže v tomto případě je lepší uspořádat exkurzi než si pouštět videopořad. Pokud bychom žákům přesto chtěli ukázat nějaký obraz či malbu, pro tyto účely stačí vytisknutý obraz. Domnívám se, že na těchto hodinách bude videopořad zbytečný.

4.1.12 VÝCHOVA KE ZDRAVÍ A TĚLESNÁ VÝCHOVA

V rámci výchovy ke zdraví by byl vhodný například videopořad o správné výživě a nějaké rozhovory s odborníky na výživu. Výchova ke zdraví není však jen o výživě ale o správném životním stylu a o životě člověka. Na mnoha základních školách je tato nauka zahrnuta pod název „Rodinná výchova“. Zde je k dispozici určitě mnoho videopořadů o civilizačních chorobách, dospívání a sexuálním životě. Je to předmět, ve kterém by byla spíše více vhodná bezprostřední komunikace, než jen sledování pořadů. Ale nějaký vhodný videopořad určitě také nebude na škodu.

Zdraví souvisí s tělesnou výchovou, jakožto zdravým pohybem. V těchto předmětech jde především o pohyb a rozvoj pohybových schopností a proto určitě nebudeme nutit děti sedět. Videopořad zde bude vhodný například v případě lyžařského kurzu, kdy před odjezdem budou děti pomocí videopořadu poučeni o bezpečnosti a chování na sjezdovce a horách obecně. To je jeden z případů, kdy by bylo vhodné použít videopořad v tělesné výchově. Určitě by vyučování o zdraví a tělesné výchově nemělo dopadnout tak, že místo učitelky, která předvádí aerobik, do třídy přitlačíme stolek s televizí a nepustíme žákům aerobik z DVD přehrávače.

4.1.13 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

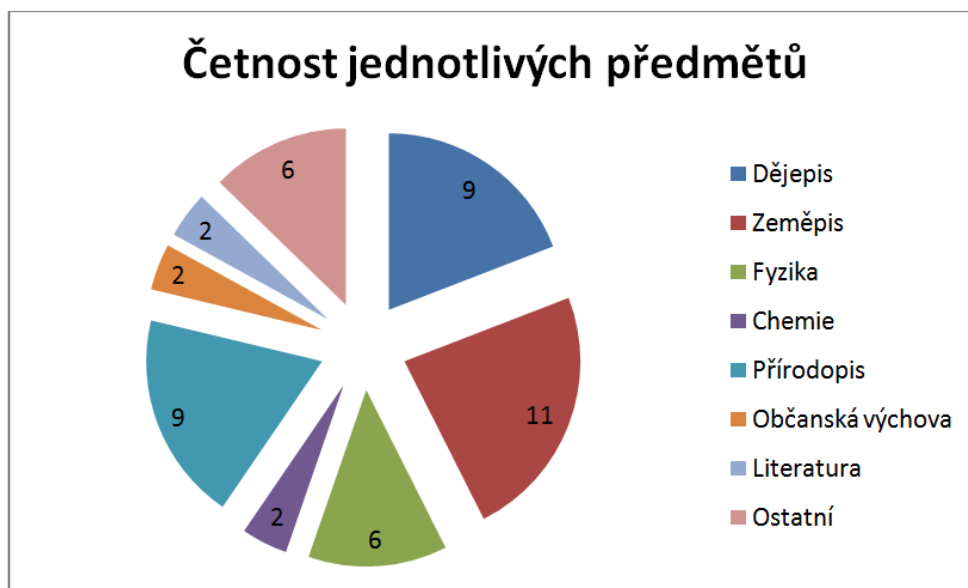
Moje videopořady spadají do této kategorie dle RVP. Jak se ve své práci zmiňuji, jsou tato videa svým zaměřením vedena jako motivační. Motivační proto, že budou puštěna před samotnou prací dětí. Ve školních dílnách bychom těžko hledali televizi a přehrávač DVD. Tato kategorie však není jen o práci v dílně ale i o dalších možnostech. Děti v dílnách pracují se dřevem. Proč se tedy třeba pomocí videopořadu nedozvědět, jak se takové dřevo zpracuje. Mohou dětem být puštěny i videopořady o zpracování technických materiálů. Z našeho života známe z televize pořady o přípravě pokrmů a to by děti mohlo také zajímat. V poslední řadě také připomínám kategorii „Svět práce“. Sem patří hlavně videopořady o pracovních možnostech a pořady o tom, jak se chovat při pracovním pohovoru a jak vůbec začít hledat práci. Zajímavé budou i videopořady o různých zaměstnáních, aby děti měly nějakou představu, co jaké řemeslo obnáší a mohly se lépe rozhodnout při výběru svého budoucího povolání.

4.2 PILOTNÍ VÝZKUM

V prvním výzkumu bylo dotazováno 20 dětí z různých základních škol. Odpovídaly na tyto otázky.

1. Jak často sledují ve škole výukové filmy (videopořady).
2. Na jakém médiu je výukový film. (DVD / VHS).
3. V jakém předmětu/předmětech sledují výukové filmy.

Vzhledem k tomu, že při podobných výzkumech, kde se obesílají školy (tj. vedení školy) s některými otázkami o chodu školy a jak to ve výuce probíhá, se vrací minimum odpovědí a to jak emailem, tak běžnou poštou, zvolil jsem proto jiný systém sběru dat. Výzkum jsem prováděl během několika dnů a to od 17. do 24. března na chatovém serveru „www.lide.cz“ v místnosti „A-N-T-I-C-K-Á Z.Á.B.A.V.A.“. Dotazoval jsem se, podle odhadu uvedeného věku uživatele/uživatelky, žáků druhého stupně základní školy. Vybíral jsem děti s kompletně vyplněnými profily, věkem a místem bydliště (kraj). Tyto požadavky bylo nutné splnit především za účelem větší důvěryhodnosti, i když je jasné, že chat je v tomto ohledu převážně anonymní a na druhé straně chatu nemusí být vždy ten, kdo je uveden. Druhý důvod vyplnění profilu je zanesení do tabulky dat, aniž bych se musel ptát dětí na osobní údaje. Tabulka dat je v příloze č. 14.

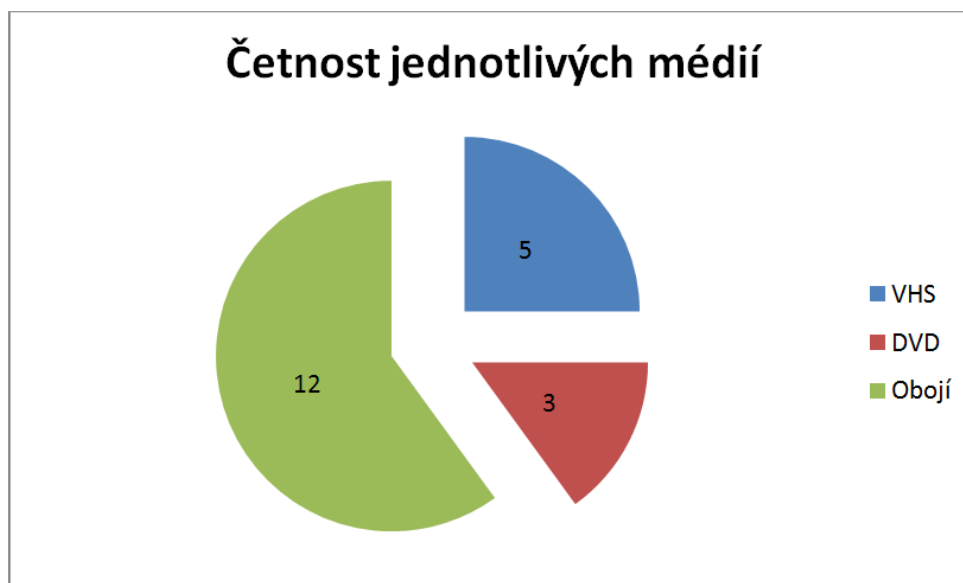

Obrázek 6 Graf – Četnost jednotlivých předmětů

Jak vyplývá z grafu, můj předpoklad v části 4.1 nebyl scestný. Využití nacházíme především v zeměpisu, dějepisu, fyzice a přírodopisu. V těchto předmětech pouštění videopořadů opravdu nalézá opodstatněné využití např. při provádění různých pokusů anebo pro lepší představu o probírané problematice. Označení v grafu „ostatní“ má sice hodnotu 4, ale zde jsou sloučeny ostatní předměty jako matematika, výchova ke zdraví, rodinná výchova a sexuální výchova. Děti bylo toto nazýváno takto, i když se můžeme domnívat, že některé tyto předměty jsou například součástí rodinné či občanské výchovy. S příchodem nového RVP však mohou být tyto předměty samostatné s malou hodinovou dotací.

Na dalším grafu si můžeme všimnout četnosti používání VHS a DVD na jednotlivých základních školách. Jedna z možností odpovědi, byla i „obojí“. Tato možnost byla vybrána nejčastěji. Je to dáno především tím, že školy mají ještě VHS z předešlé doby a pořizování nových titulů na DVD je nákladné a školy nemohou tak pořídit nové tituly najednou pro všechny předměty. Některé školy se tolik nezaměřují na používání výukových filmů a tak disponují jen videokazetami. Když se ale zpětně podívám, jak často se sledovaly výukové filmy na školách, kde měli jen VHS, není to tak často a to bude možná tím hlavním důvodem méně častého zařazování videa do hodin výuky. Poslední možnost pouštění pouze DVD, vypadá spíše jako výjimečná. Jedním z důvodů může být také stáří videokazet, které jsou už nepoužitelné a to jak sníženou kvalitou obrazu, tak i

obsahem a z těchto důvodů škola nakoupila jen několik DVD a videokazety přestala používat.

Obrázek 7 Graf – Četnost jednotlivých médií

Poslední hodnoty, které byly získány, vypovídají o sledovanosti výukových filmů na školách. Zde nebyly určeny žádné kategorie a tak jsou výsledky velmi rozmanité. Dala by se určit nějaká průměrná hodnota, ta by však nebyla nijak smysluplná. Sledovanost výukových filmů se na těchto základních školách pohybovala od „několikrát týdně“ až po jen „jedenkrát za půl roku“. Je to dáno tím, že nikde není určeno, jak často by se měli výukové filmy sledovat. Každá škola si o tomto rozhoduje sama podle svých dispozic. Často je také rozhodující počet místností určených pro sledování filmů a počet nosičů s těmito filmy. Potom už záleží jen na uvážení učitele, jestli využije možnosti výukového filmu.

V další části jsem zkoumal, jak děti vnímají výukové filmy, jak je baví a kolik si toho zapamatují. Výzkum probíhal na základní škole v Dobřanech v sedmých ročnících. Abych nemusel získávat osobní informace, jako jméno apod. vyplňovali žáci dotazníky za dohledu vyučujících. Tím se stávají tyto dotazníky důvěryhodnými. Samozřejmostí je, že kdybychom potřebovali přesné informace, musel by výzkum probíhat na více školách a více třídách. Dotazník vyplnilo 25 mužů a 19 žen, celkem tedy bylo získáno 44 respondentů. Vyplněné dotazníky respondentů jsou v příloze č. 6. Vzor dotazníku je v příloze č. 5.

Anonymní dotazník „Videopořad (výukový film) ve výuce“

1. Pohlaví
☐ Muž ☐ Žena

2. Více mě baví ...
☐ ... běžný výklad na hodině. ☐ ... sledování výukového filmu.

3. Více informací si zapamatuji ...
☐ ... během výkladu z hodiny. ☐ ... ze sledovaného výukového filmu.

4. Sledování výukových filmů mi připadá
☐ zábavné . ☐ nudné.

5. Doma sleduji dokumenty, populárně-vědecké pořady, naučné pořady.
☐ Nesleduji. ☐ Několikrát v měsíci. ☐ Několikrát v týdnu.

6. Nejvíce mě baví sledovat výukové filmy v tomto předmětu. (Napiš)

7. Rád bych uvítal/a sledovat více výukových filmů v tomto předmětu. (Napiš)

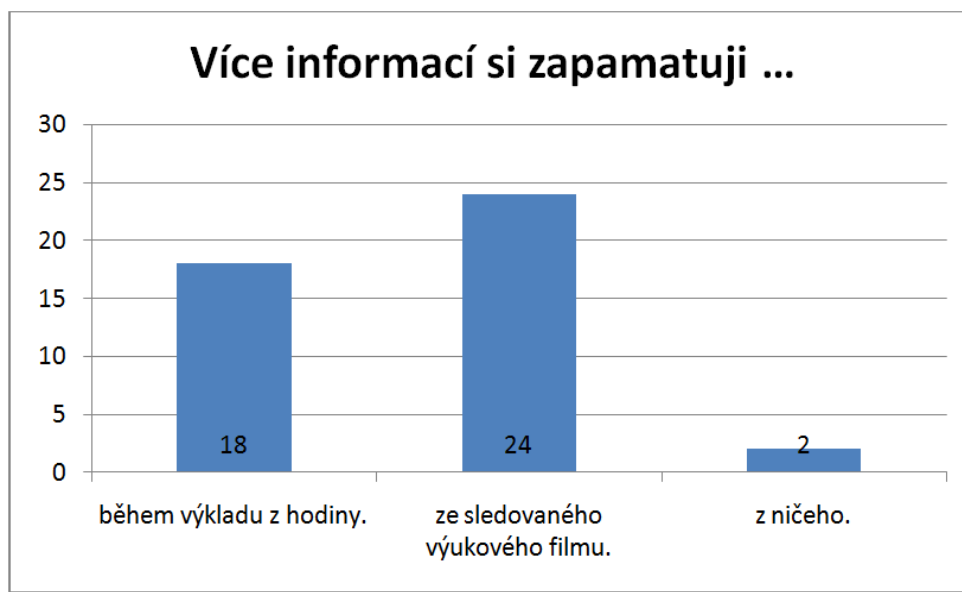
Obrázek 8 Vzor dotazníku

Obrázek 9 Graf – Více mě baví ...

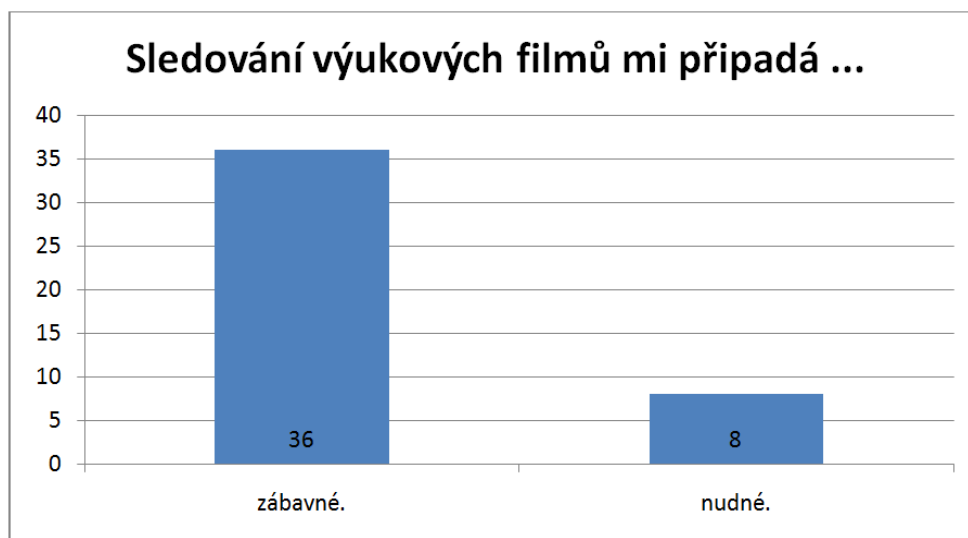
Hned na první pohled z dotazníku vyplývá, že děti baví více sledovat výukový film. Jde však o to, jestli je to z důvodu zájmu nebo proto, že mají tzv. „volno“. Pokud nechtějí, pořad sledovat nemusí, protože uhlídat jestli opravdu všichni žáci film sledují nelze. Při

běžné hodině musí žáci poslouchat a případně si dělat poznámky nebo je může učitel dokonce vyvolat. To v případě sledování výukového filmu nelze. I když i tak si vyučující mohou pozornost dětí udržet a to tím, že film jen nepustí a nechají děti, aby ho sledovaly, ale film i zastavují, vysvětlují a s dětmi diskutují. Tím zvýší jejich aktivitu a děti nebudou u sledování pořadů tak pasivní.

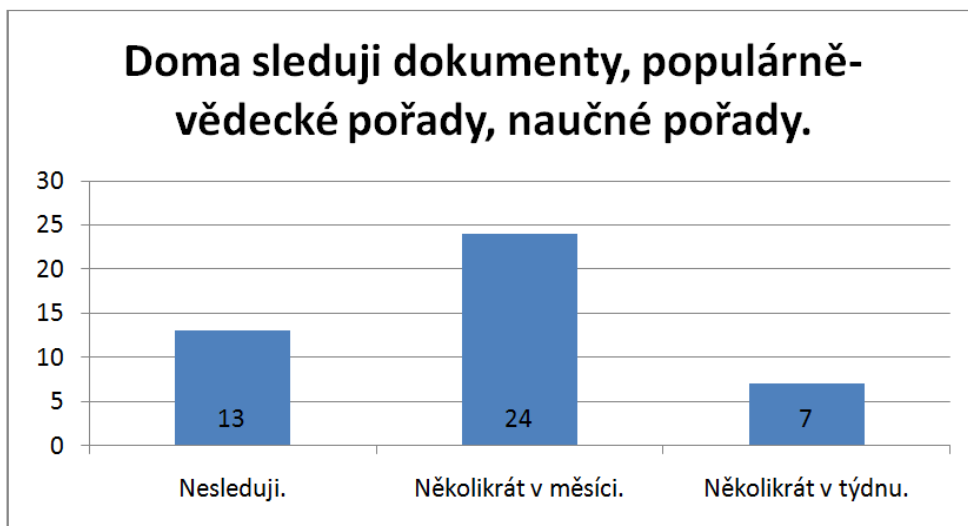
Obrázek 10 Graf – Více informací si zapamatují ...

Další otázka měla zjistit, z jakého typu vyučování si žáci zapamatují více informací. Zde převažuje možnost výukového filmu, ale v případě většího množství dotazníků by mohla být tato možnost nastejno s možností z výkladu z vyučovací hodiny. Děti si ale i tak mohou zapamatovat důležité pojmy z výukového filmu a to díky propojení nějakého pojmu s vizuální představou, kterou právě viděly ve filmu. Potvrzuje to také dělení metod dle zapamatovatelnosti a to 20% pro audiovizuální metody a pouhých 5% pro výklad. Dva žáci nezaškrtnli ani jednu možnost a z toho usuzují, že jim chyběla třetí možnost, že si nezapamatují nic.

Obrázek 11 Graf – Sledování výukových filmů mi připadá ...

Když už někteří dotázaní vybrali, že chtějí ve výuce použít spíše filmy, bylo dobré zjistit, jestli je to opravdu i baví. Tato otázka se velmi podobá první otázce. Zde se však měly vyloučit i další možnosti, např. že některé žáky mohou bavit i jiné vyučovací metody a formy, než jen výklad nebo sledování výukových filmů. Lze z toho i usoudit, že děti z promítání mají zábavu, ale některé nebaví ani toto. Nemusí to však být problém výukového filmu ale dětí, které nebaví vůbec nic.

Obrázek 12 Graf – Doma sleduji dokumenty, populárně-vědecké pořady, naučné pořady.

Do dotazníku byla zanesena otázka, jak děti osobně projevují zájem o vzdělání pomocí naučných pořadů. Podle výsledků vypadá tento dotaz jako vyvážený. S největším počtem bodů vede střední hodnota, že děti sledují naučné filmy jen „občasně“. Další dva

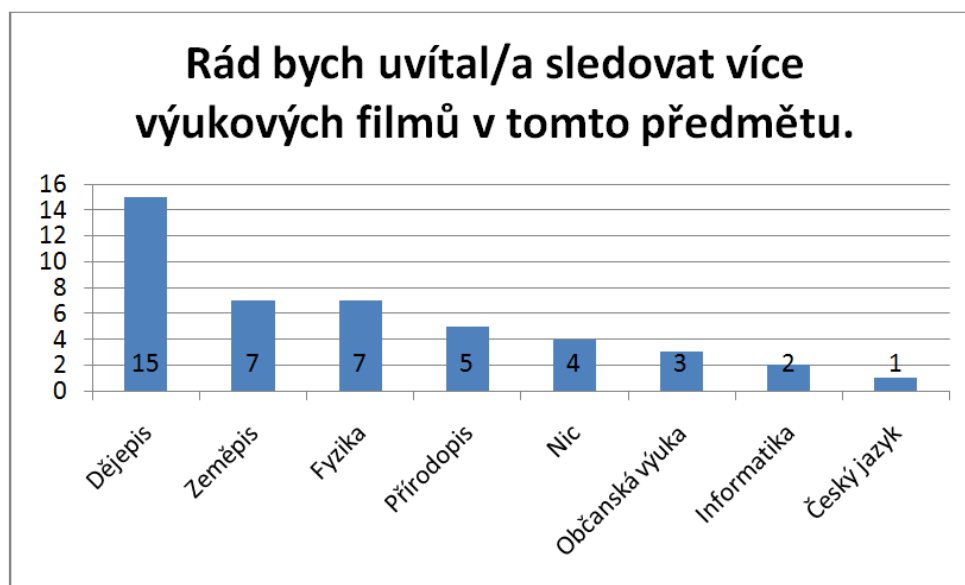
rozdělené díly jsou takové ty extrémní. Někteří projevují zájem hodně často a druzí zase vůbec.

Další dva grafy hodnotí, v kterém předmětu děti baví nejvíce sledovat výukové filmy, což závisí především na tom, co škola nabízí ke sledování. Tento fakt nelze tolik ovlivnit, ale i tak si dotázaní dokážou vybrat. Přestože někteří vyplňovali více předmětů, z dotazníku byl brán pouze ten první, ale takových nebylo mnoho.

Obrázek 13 Graf – Nejvíce mě baví sledovat výukové filmy v tomto předmětu.

V druhém grafu dotázaní vybírají oblíbený předmět, ve kterém by spíše filmy chtěli sledovat. V tomto případě nejsou nijak omezení nabídkou výukových filmů na jejich škole a dotazník vypovídá čistě o jejich vlastním výběru. Také může vypovídat o jejich zájmech, a co je více baví. Dá se podle toho vypožorovat zaměření třídy a oborový zájem. Potom můžeme dětem přizpůsobit výuku a dopřát jim to, o čem by se rádi více dozvěděly.

Obrázek 14 Graf – Rád bych uvítal/a sledovat více výukových filmů v tomto předmětu.

5 VYTVOŘENÍ VLASTNÍHO VIDEOPOŘADU

5.1 ÚVOD

Vytvoření vlastního pořadu má několik částí. Nutné a důležité byly přípravy. Do příprav takového pořadu patří sehnání a připravení technického vybavení jako jsou videokamery, ale dále i potřeby nutné pro natočení požadované scény. Dalo by se to nazvat rekvizitami. Pokud by šlo například o jazykový videopořad, musely by se připravit kompletní scénáře. Vzhledem k tomu, že studuji informatiku a nechtěl jsem zaměřovat videopořad jen na informatiku, využil jsem druhý obor. Ono v informatice se video často nevyužívá jako v jiných předmětech. Mojí druhou studovanou aprobací je technická výchova. Vytvořil jsem tak 10 dílný cyklus krátkých videopořadů, ve kterých se seznámíme s jednotlivými pracovními postupy jednoduchých ručních prací jako je například výroba svíček z několika vosků, ubrousková metoda a další. Videopořady neslouží jako jediný výukový zdroj. Jde především o to děti upoutat a dát jim hlavní informace o tom, co se bude dít a jak se co provede. Videopořad v žádném případě není koncipován tak, aby učitel přišel do třídy, pustil jen DVD přehrávač a do konce hodiny nic nedělal. Ve videopořadu je návod zjednodušený a využívá především toho, že žáci budou mít jasnou představu o tom, jak se co dělá. O bezpečnost a další poučení se postará učitel. Ke každému dílu je k dispozici zjednodušený návod a také metodické pokyny a rady pro výrobu, ve kterých se učitel dozví vše potřebné, aby mu při vytváření výrobku nenastaly nějaké komplikace. Kdybychom upozornění a všelijaké výstrahy zahrnuli do videopořadu, stane se tak nezábavným a děti to stejně přeslechnou. Proto je lepší tyto informace z pořadu vynechat, aby nenudily a zahrnout je právě do metodických pokynů, aby o nich učitel věděl a v pravou chvíli děti upozornil nebo hodinu připravil tak, aby se jakémukoliv nebezpečí úplně vyhnul.

Mojí velkou inspirací se stal pořad „Šikulové“ vysílaný momentálně Českou televizí, která tento pořad i vytváří. V jejich pořadu jde také o jednotlivé výrobky, avšak zabývají se spíše výrobky pro mladší děti. Svoje krátké videopořady jsem zaměřoval pro druhý stupeň základní školy, i když některé postupy jsou lehčí a zvládly by je i děti mladší.

Koncepce mých pořadů je podobná, tak jako většina těchto pořadů kde se něco vytváří, vychází z podobné formy. Na začátku se děti seznámí s tím, co budou dělat a jsou

jim představeny potřebné pomůcky. Daný výrobek se pak pomalu vytvoří a je zároveň okomentován postup. Zakončení provází většinou způsob využití výrobku, například v domácnosti, v dílně, záleží na povaze výrobku. Vše provázelo i výběr počtu herců před kamerou, kterou jsem nakonec zvolil v počtu dva, muž a žena. S podobným výběrem se setkáváme ve všech dalších pořadech, které se třeba ani netýkají výrobních postupů. Příkladem nám mohou být zprávy v televizi, kde se nejčastěji setkáváme s touto kombinací komentátorů. Výhoda dvou herců spočívá v tom, že nekomunikují jen s divákem, ale i mezi sebou. Tím se komunikace stane pro herce o něco jednodušší. Některé postupy však vyžadují, aby druhý herec s něčím občas prvnímu pomohl, či mu něco podržel. Toto se v případě jednoho herce stává obtížnějším.

5.2 TECHNIKA

Na začátku bylo nejprve nutné sehnat dostupnou techniku. I když nejsou v současné době HD kamery drahé, pořídit si dvě, by byl problém, a k tomu samozřejmě patří ještě příslušenství. Pokud by si měly základní školy pro své potřeby natáčet vlastní videopořady, byly by finance určitě také velmi rozhodující, a proto se můžu se svými finančními možnostmi přiblížit základní škole.

Než jsem s natáčením začal, vlastnil jsem MiniDV kameru Sony DCR-HC14. Svoji kvalitou ve formátu MiniDV PAL je dostačující a velikost snímacího čipu také. Abych dosáhl lepších záběrů, byla potřebná minimálně ještě jedna kamera. Pro zachování stejného formátu jsem sháněl také MiniDV kameru. Nové kamery však nedisponují vstupy na mikrofon ani inteligentními paticemi apod. Jejich snímací čipy jsou zmenšovány a kamera je ořezána o další věci. Zvolil jsem tedy nákup starší použité kamery, abych neměl problémy s kompatibilitou příslušenství. Zakoupil jsem kameru z podobné řady a to Sony DCR-TRV12. Disponuje samozřejmě vstupem pro mikrofon a také i výstupem pro sluchátka pro okamžitou kontrolu zvuku.

Aby byla zachována kvalita obrazu, je nutné, aby byl stabilní. Samozřejmě součástí každé kamery byl stativ. Jednalo se i o další investici nutnou pro zakoupení stativu pro druhou kameru.

Pro další vylepšení je samozřejmě dobré zajistit kvalitnější zvuk. Toho se dá docílit externím mikrofonem. Pro mé natáčení byl použit jeden směrový kondenzátorový

mikrofon pro snímání zvuku od obou herců. Zvuk není i tak jeden z nekvalitnějších. Kvalitnější mikrofony jsou cenově ještě výše. Přesto však mikrofon splnil svůj účel, protože dosáhl také lepšího zvuku než ze samotné kamery a to díky umístění. Zároveň byl vzdálen od kamery a tím zanikly rušivé zvuky běžících motorů kamery.

I když některé kamery umí natáčet i v minimálním osvětlení, pro zachování kvality je lepší umělé osvětlení. Světla vhodná pro natáčení jsou drahá a obyčejné světlo od žárovky v místnosti také nestačí. Nahrazeno proto bylo běžným 500W halogenovým svítidlem, které se používá například na stavbách. Nebylo namířeno přímo na objekt, ale pro rovnoměrnější osvětlení bylo namířeno do stropu, aby se světlo rovnoměrně odrazilo.

Poslední částí a to docela problematickou bylo nalezení vhodného místa pro natáčení. Použití jiných prostor by znamenalo zapojit do projektu dalšího člověka a domlouvat se s ním, kdy má čas a to by byl problém. Nakonec jsem zvolil to nejjednodušší řešení a využil panelákové kuchyně. Problém především vyvstal s umístěním techniky, aby se vzájemně nedostávala do záběrů.

Použitá technika:

- Videokamera Sony DCR-HC14E
- Videokamera Sony DCR-TRV12
- Stativ Sony VCT-R620
- Stativ Sony VCT-60AV
- Mini tripod (bez označení)
- Mikrofon Liqi LM-81
- 500W halogenové světlo
- Notebook HP Pavilion 6650

5.3 PŘÍPRAVA VĚCÍ NA VÝROBKY

I této části se nevyhnuly velké přípravy. Na začátku jsem musel dát dohromady přesně celý seznam toho, co se bude vyrábět a rozepsat výrobu do jednotlivých dílů. Když

bylo toto hotovo, začal jsem shánět materiál na výrobu. Všechny věci nebylo však možné nakoupit v jednom obchodě a tak to nějakou dobu trvalo, než jsem vše sehnal. Část postupů jsem měl vyzkoušenou, ale některé jsem viděl také poprvé a tak bylo nutné je před natáčením vyzkoušet, jak se co vyrábí a jak to dlouho trvá, aby pak při natáčení nevznikaly zbytečné potíže. Jakmile jsem měl vše kompletní, bylo možné začít natáčet. Pro natáčení jsem musel vytvořit jen takový zjednodušený scénář, jak se co po sobě bude natáčet, abychom se zbytečně nezdržovali. Jednalo se o to, že např. nanesená barva, kontura musí zaschnout a nalitý vosk ztuhnout. Během této doby bylo možné natáčet jiné postupy a pak se k předchozím vrátit a tím tak ušetřit čas. Natáčení nakonec trvalo čistého času 4 a 4 hodiny a bylo rozděleno do dvou dnů. Nepočítám však do toho i přípravu těsně před natáčením a to rozmístění a instalování techniky a přípravu pomůcek pro výrobu. Tato příprava někdy samotná zabrala až hodinu času.

5.4 RUŠIVÉ ELEMENTY

Jako jeden z rušivých elementů můžeme brát i počasí. Přestože natáčení probíhalo v interiéru, může mít na něj počasí vliv. Málokdo z nás si může doma vytvořit dokonale odhlučněnou místnost s perfektním zvukem jako ve studiích. To se týká i panelákové místnosti. V mém případě byl naštěstí běžný den. Co mám na mysli? Například svit slunce. I když je možno zatáhnout žaluzie, není to tak dokonalé a například střídání velkého slunečního svitu a oblačností by mělo vliv na světlost obrazu. Samozřejmě že je scéna dosvícená, ale ne tak dokonale aby tomuto odolala. V některých záběrech je mírně patrné, že i mne se toto stalo. Buďto vlivem oblohy anebo také rozhodnutím videokamery jak a kolik světla pustit.

Počasí nemusí rušit jen světlem. Když jsem stál pak v místnosti, doufal jsem, že nezačne pršet, protože za okny panelákových oken jsou parapety a hluk, který by vznikal při dešti by byl hodně rušivý.

Další částí je samotný panelák a zvuky v něm. Pro natáčení jsem si vybral čas kolem poledne a dále, kdy obývá panelák co nejméně lidí, aby zde nebyly slyšet další zvuky. Toto je výhoda vlastních domů, u kterých se tyto rušivé vjemy nevyskytnou. Nesmí být tento dům však blízko silnice, kde by mohly být slyšet zvuky aut. V paneláku jsou to zase zvuky zavírání, otevírání dveří, hluky od výtahu či od topení.

Když se přesuneme od celého paneláku do natáčení v místnosti, také zde jsou rušivé elementy, kterých si nemusíme na první pohled všimnout. Do jednoho z dílů „Výroba svíčky z včelího vosku“ se mi dostal zvuk z lednice. I když jsem videa po natáčení kontroloval, na zjištění tohoto faktu jsem přišel pozdě. Zvuk motoru lednice se mi dostal do filmu mírně po začátku natáčení. Směrový mikrofon byl sice jinde, ale i tak je zvuk lednice slyšet. Trochu ho utlumila dodaná hudba na pozadí, ale ne tak dokonale. Důvodem, proč jsem si tohoto zvuku během natáčení nevšiml, je fakt, že člověk je na tyto zvuky zvyklý a po čase je přestane vnímat jako rušivé. Po zjištění tohoto problému jsem lednici po dobu natáčení prostě odpojil z elektrické sítě. Čas natáčení nebyl zas tak dlouhý na to, aby lednice roztála.

Také jsem se zamýšlel nad tím, proč v podobných pořadech v televizi nejsou slyšet kroky herců. Je to dáno hlavně tím, že mají bezdrátové klopové mikrofony a možná i jinou podlahou. Nejjednodušší pro mne bylo prostě točit bez bot nebo pantoflí. Vypadá to sice divně, ale když nepřejdou záběry níže na nohy, divák to vlastně neví a ani nepozná.

Když už je vše připraveno a je možno natáčet, proběhne vlastní natáčení. I to se však neobejde bez komplikací. V pořadu se nemůže jen mlčet, ale někoho, kdo by mi napsal kompletní scénář, jsem nenašel. I přes to nebylo ve videopořadu ticho, prostě jsem musel někdy improvizovat. Scénář jsem vymyslel vlastně vždy před natočením nějaké scény. Problém vznikl při natočení horšího záběru, který se však nemohl opakovat. Některé části pro výrobky jsou levné a dá se jich nakoupit více, ale u něčeho je cena vyšší, a pokud bych pro ně nenašel další využití, tak co potom s nimi. To se mi stalo např. u části „HOTFIX“ kde byl nedopatřením pro určitou část odpojen mikrofon. Tato chyba se naštěstí již nikdy neopakovala. Některé chyby šlo však vyloučit opakováním scény, protože materiálu bylo dostatek. Ne vše se mi ale povedlo natočit napoprvé.

5.5 STUDIO

Nazývám kuchyň studiem, i když to opravdové studio nebylo. Místnost běžné panelákové kuchyně byla pro potřeby natáčení předělána dočasně na takové menší studio, kde mi šlo hlavně o vhodné umístění techniky a rekvizit do prostoru. Musela být rozmístěna kompletní technika s ohledem na menší prostory. Rozmístění techniky proto vyžadovalo větší přesnost, aby si vzájemně nevstupovala do obrazu.

Obrázek 15 Studio – pohled od herců

Na tomto obrázku si můžeme všimnout rozmístění jednotlivých kamer. Středová kamera vzadu, která snímá přímý záběr obou osob. Prostor byl malý, tak byla přesunuta úplně až do zadu aby pojala celý záběr. Tato kamera snímala celou dobu kompletní záběr zepředu, bez jakýchkoli změn. V běžných studiích je většinou také kamera, která snímá přímý záběr, avšak přejíždí případně mírně do stran na jednotlivé herce, popřípadě je přiblíží. K tomuto účelu zde sloužila druhá kamera, která měla na starosti herce z detailu nebo detail stolu. U této kamery je více místa a tak byla občasné obsluhována. Pokud se natáčení zúčastňovali oba dva herci, byl proveden přesun záběru po střihu. V některých dílech stála před kamerou jenom jedna osoba. Tím se mohly stát záběry plynulejšími a natáčení probíhalo snadněji. O tom, že bych potřeboval více dalších lidí a to kameramanů se dozvíme v další kapitole.

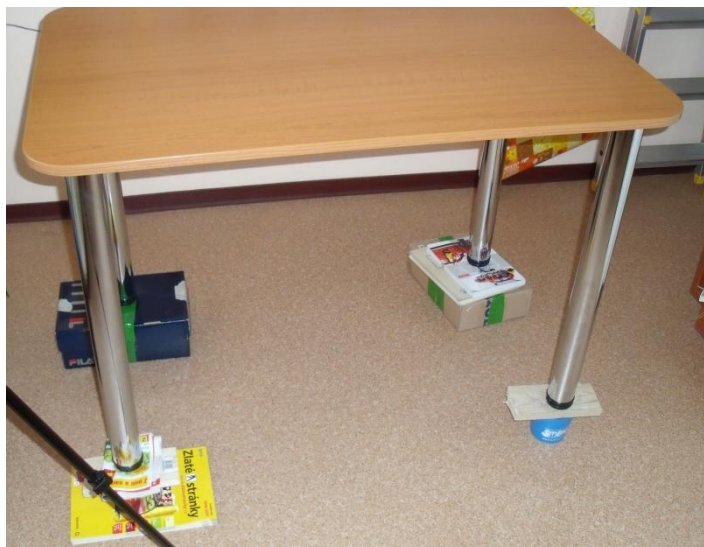
Druhý stativ byl nakonec využit pro držení mikrofonu. Namířený byl jednoduše zepředu na herce. Mikrofon je směrový a jeho polohou se v mém případě docílilo nejlepšího snímání zvuku. Pokud herci stáli, byla to poloha nejlepší. V případě snímání při práci se zdá zvuk mírně utlumeným. V záběrech je slyšet i mírná ozvěna, ale natáčet bez ozvěny si můžeme dovolit jen v profesionálních studiích. V tomto domácím studiu by se hodily pro lepší snímání mikrofony nejlépe dva, nebo jak se také zmiňují, by se daly použít klopové mikrofony. Z důvodu finanční nákladnosti jsem od tohoto upustil.

Obrázek 16 Studio – pohled od kameramanů

Na dalším obrázku vidíme pohled směrem od kamer. Je zde vidět směr mikrofonu, pracovní stůl a dekorace. O mikrofonu jsem se zmiňoval výše, a tak jen něco málo doplním. Na první pohled se může zdát, že je mikrofon nízko a zasahuje do záběru, ale jak se pak přesvědčíme v samotných videích, není tomu tak. Jak jsem již zmiňoval, z prostorových důvodů zde bylo dosahováno přesnosti pro rozmístění techniky.

Pro dekoraci byla využita jako základ jednoduše barevná stěna. Jak dále vidíme, je stěna doplněna drobnou jednoduchou dekorací, která je na záběru mírně svěšená. Na záběrech ve videopořadu ji uvidíte úplně napnutou, stačí pro její napnutí jen posunout schůdky. Tato dekorace v záběru nijak neruší a neodpoutává od právě probíhající práce. Pozadí prostoru však není prázdné a zdůrazňuje povahu pořadu. Vidíme zde jednotlivé barevné papíry, izolepu a nůžky. Soubor těchto věcí má symbolizovat ruční práce a barevné papíry různého druhu dokreslují větší hravost pozadí.

Obrázek 17 Studio – úprava pracovní desky

Abych docílil pracovní desky ve správné výši, nezbylo mi nic jiného než vypodložit stůl. V profesionálních pořadech jsou k dispozici speciálně připravené pracovní stoly. Zjistil jsem, že stoly se stejnou výškou se nacházejí na většině základních škol v pracovních dílnách. Výška pracovní desky umožňuje snadno pracovat ve stoje nebo v mírném předklonu, což jídelní stůl neumožní. Je to jednoduché a zároveň efektivní řešení. Kdybych zde o mém stole nenapsal, nikdo se to ani nedozví, protože toto v záběrech není vůbec vidět.

5.6 CO CHYBĚLO

Celé natáčení proběhlo ve dvou lidech. Kamery zůstávaly na stativěch. Kamera č. 1 byla stále statická a přímý záběr zepředu. Zde nebylo nutné s ní pohybovat. Kamera č. 2 měla dva záběry. Namířena byla na osoby z detailu nebo na právě probíhající práci na stole. Snímky se musely správně prostříhat. U dvou dílů bylo s druhou kamerou i pohybováno a záběry jsou plynulejší. Chyběl mi další kameraman. Také by se hodil zvukař, který by přesouval mikrofon a měl sluchátka a kontroloval kvalitu zvuku. Zároveň mi chyběla skriptka, pro kontrolu záběrů. Při natáčení si toho jako herec nevšimnete, ale při střihu se pak objeví, že některé věci byly neúmyslně přesunuty a jiné se zase záhadně najednou objevily. Když bych vzal v úvahu plné obsazení, tedy dva kameramany, zvukaře, dva herce (herečky) a skriptku, došel jsem ke zjištění, že bych potřeboval celkem 6 lidí na takové jednoduché natáčení. Problémem však bylo, že ne všichni měli čas ve stejný den a

ve stejnou dobu a zadarmo to taky v dnešní době jen tak nikdo dělat nechtěl. Moje natáčení bylo však nízkorozpočtové a tak se vše muselo velmi omezit.

5.7 STŘIH

Přestože jsem to nepředpokládal, na střihu jsem strávil nejdelší čas z celé výroby videopořadu. Napřed bylo nutné převést videozáznam z MiniDV kazet do počítače, což trvalo také delší dobu, jelikož jsem musel přesunout video ze šesti kazet. Video z kamer bylo také nutno synchronizovat. Synchronizace probíhala ručně podle zvuku. Velmi mi pomáhalo grafické znázornění zvuku ve stopě. Potom jsem vše zkontroloval a upřesnil ještě podle vlastního poslechu, jestli řeč sedí přesně na sobě. Sestříhat a vybrat jednotlivé záběry bylo někdy obtížné, ale ne tak složité. Jak už jsem se na začátku zmínil, strávenou dobu jsem nepředpokládal a při menším problému jsem nakonec strávil i jednu hodinu pro sestřihání jediného dílu, kdy výstupem potom bylo 5–10minut.

5.8 JINGLY

Během střihání se musely dodělat i prostřihy mezi scénami, tzv. jingly. Vytvořil jsem je buďto v počítači jednoduchou animací, nebo potom animací skládající se z fotek. Obojí působí efektivně. Animaci z fotek jsem vytvořil i úvodní část.

Tyto jingly mají i svojí důležitost. Videopořady jsou krátké a během chvíle přijde do mozku spousta informací. Přestože trvají jingly jen několik sekund, dávají mozku možnost si odpočinout a uvědomit si co se vlastně stalo. Zároveň mají i druhou funkci, aby oddělily některé části od sebe. Například části, kde se seznamujeme, co budeme dnes dělat a částí povídání o potřebných materiálech a pomůckách. Tím, že pořad předělíme, dáváme divákovi jasně najevo „zpozorni, teď přijde další podstatná část, ale přímo nesouvisí s tou předchozí“.

5.9 HUDBA

Hudba byla pro všechny díly stejná a skládala se pouze ze dvou skladeb. Ty byly podle potřeby zkráceny nebo prodlouženy a upravil jsem hlasitost podle děje. Hudba jsem použil z webu www.freeplaymusic.com. Licenční ujednání umožňuje použít hudbu pro osobní i školní (vzdělávací) použití a to zdarma. Nesmí však být komerčně distribuována a to ani na internetu a smí se pouštět jen ve škole. Je to sice omezující řešení, ale sehnat kvalitní hudbu nezatíženou autorskými právy je značný problém. Omezení, že bych videa

nesměl šířit do domácností je nevýhodné, avšak pořad je točen přímo pro děti a ne dospělé, kterým by postačil jednodušší a striktní návod. Někdo by však mohl namítnout, že by si pořad chtěly děti pustit nejen ve škole, ale i doma. Tuto myšlenku však vylučuji, protože pochybuji, že by si děti chtěly často pouštět vzdělávací pořad ve svém volném čase.

Výběru hudby předcházelo také dlouhé vyhledávání. Často mají děti na základní škole své oblíbené kapely, ale písnička nějakého drsnějšího stylu by se na pozadí vůbec nehodila a nastala by i problematika s autorskými právy. Pro hudbu na pozadí se používají právě nejčastěji nějaké instrumentální skladby. Hledal jsem nějakou umírněnější, ale zároveň i živou skladbu. Nesměla být moc pomalá, aby se záběry nestaly utahanými. Mohly by začít i nudit. Leckdo by mohl namítnout, že časté opakování stejných skladeb bude nepříjemné. Většina pořadů to tak ale dělá. Jde o to, že deset dílů pořadu nepromítáme najednou, ale během deseti měsíců. Tím se docílí toho, že skladby nejsou obehnané. Navíc nehrají úplně nahlas, ale jen pořad doprovází. Nakonec jsem zvolil spíše hravější styl, protože jsou to videopořady určené pro děti.

Ráznější hudbu jsem potřeboval hlavně na začátku, v předělech a na konci. Zde opravdu potřebujete velmi živou hudbu, abyste děti upozornili, že něco začíná či končí. Jednotlivé předěly nejsou tak rázné, ale hravé a zábavné.

5.10 NÁZEV

Dlouho jsem přemýšlel nad tím, jak celý tento cyklus neboli jednotlivé videopořady nazvat. Chtěl jsem použít český název a nepoužívat žádná anglická slova. Nakonec jsem využil dvě slova „Zkoukni a vyrob“. Mají navozovat to, že pokud malý divák pořad shlédne, může začít s jednoduchou výrobou. I když slovo zkoukni není přímo spisovné, působí akčně a naláká na sledování. Na začátku se setkáme i s informací, že pořad vyrobilo „Eurogo studio“. Většinu pořadů vyrábí nějaké studio, a tak jsem jméno studia doplnil i zde. Působí to prostě světově. Eurogo je můj používaný nickname. Napsat „Petr Simbartl studio“ by neznělo tak dobře.

6 VIDEOPOŘAD – ZKOUKNI A VYROB

Natočeno bylo tedy 10 dílů a byly uspořádány dle jednotlivých měsíců. Rozdělení je spíše doporučující, avšak v některých dílech je zmínka přímo o tom, že venku je například zima, nebo v únoru máme svátek sv. Valentýna a proto se vyrábí srdíčková ozdoba. Některé úkoly přímo s měsícem ke kterému byly přiděleny nesouvisí, jen na ně zbyly. Ročník, pro který by byl pořad nejvhodnější, také není předurčen. Každá škola si vytváří vlastní ŠVP a tak si pořady pro jednotlivé ročníky určí samy. V dodaných metodických pokynech je však zmínka o časové náročnosti a tak si učitel může rozhodnout sám, kdy pořad pustí. Videopořady jsou určeny jako motivační, ale návod, jak provést výrobu v nich nalezneme. Zcela záměrně však chybí nějaké poučky o bezpečnosti výroby apod. Kdyby tam bylo toto zařazeno a zároveň striktně řečeno, videopořad by se stával nudným a nezábavným. Charakter videopořadu je proto pozměněn aby se nudným nestal. Také stopáž není dlouhá. Videopořady jsou svižné a nikde se moc nezdržují. Důležitým faktorem pak je to, že děti nemusí dlouho přemýšlet, co budou vyrábět, ale přímo uvidí, k čemu dospějí podle daného postupu. Videopořad by mohl být například promítán předcházející hodinu před samotnou výrobou, kdy ho vyučující pustí, ještě k tomu dětem něco vysvětlí a děti si sepiší potřebný materiál, který si donesou na další hodinu. Nabízí se ještě druhá možnost. Videopořad pouštět těsně před započatím výroby. Postupy jsou snadno zapamatovatelné. Zařazení pořadů by tedy spadalo do kategorie „Návod ke cvičení, instruktáž“, avšak vzhledem k počtu 10 dílů také do kategorie „Výukový kurs“. V příloze č. 8 a 9 nalezneme návod na vytvoření doprovodných materiálů, které obsahují zjednodušený návod a metodické pokyny. Série videopořadů je v příloze č. 7. na DVD, přehratelném v běžném DVD přehrávači.

6.1 LEDEN – VÝROBA RECYKLOVANÉ SVÍČKY

Jak bylo řečeno, v tomto měsíci se přímo odkazujeme na leden, protože je po vánocích. I v pořadu říkáme, že nám zbylo hodně napůl vyhořelých svíček. Je to samozřejmé. Během vánoc se zapalují pro dekoraci svíčky, ale někdy nedohoří celé. Byla by však škoda takové zbytky svíček vyhodit. Návod se tedy zabývá recyklací zbytků těchto svíček, kdy ze starých nedohořelých svíček vyrobíme úplně nové, které můžeme použít. Tento výrobek je poměrně laciný. Stačí několik zbytků svíček a zakoupit k nim jen nové

knoty. Časově je výroba o něco náročnější. Musí se počkat na rozehrátí vosku. Formy pro odlévání se dají také vyrobit skoro ze všeho.

6.2 ÚNOR – SRDÍČKOVÁ OZDOBA

Tento výrobek se přímo váže k svátku sv. Valentýna. Nemáme třeba koupený dárek a tak si ho můžeme vyrobit. Postačí nám k tomu jen drát a několik korálků. Podle jednoduchého návodu vytváříme srdíčka z drátu a poté navlečeme korálky a máme krásný dárek během chvíle. Časově to není náročné a finančně také ne. Drát může být použit jakýkoli, stačí dodržet tloušťku 1mm. U korálků se cena odvíjí podle kvality a použitých materiálů. Spotřeba korálků na tento výrobek není vysoká, takže si můžeme dovolit i kvalitnější. Nápad na výrobek převzat z knihy. (7)

6.3 BŘEZEN – ZDOBENÍ NÁDOBIČEK BARVOU NA SKLO

Je to jeden z návodů, který slouží spíše pro ukrácení dlouhé chvíle dětí nebo jen tak pro zábavu. Kreslení barvou na sklo je velmi jednoduché a zvládnou ho jistě všechny děti, co zvládnou kreslit vodovými barvami. Pokud bychom se drželi pouze těch smývatelných, tedy vodou ředitelných barev, je pořizovací cena nízká. Pokud bychom chtěli nějaké lepší, trvanlivější neboli zapékací barvy, nebylo by to už tak levné. Pro účely natáčení jsem zakoupil sadu s konturou, několika barvami, štětcem a několik nádobek za 60Kč v nejmenovaném obchodním domě. Časově je tato výroba náročnější. Nakreslení netrvá dlouho, ale kontura i barva schnou skoro hodinu a tak není možné naplánovat tento úkol do jedné hodiny.

6.4 DUBEN – ZDOBENÍ TERAOTOVOU BARVOU

Velmi jednoduchý úkol jak zabavit děti. Zdobit terakotovou barvou se dá takřka cokoli. Pomalovat můžeme hliněné, plastové, dřevěné, skleně věci. Dá se použít jakýkoli materiál. Výsledek je po aplikování hodně pěkný. Daný předmět stačí jen vhodně potří a barva se o zbytek postará sama. Před natřením se může povrch různě opracovat a vyzdobit. Barva potom vytvoří krásný efekt. Po zaschnutí se dá barva mírně osmírkovat a vytvoří se tak iluze opotřebení. Nevýhodou však zůstává doba schnutí, která je jeden den. Děti ale mohou natřít nádobu barvou a další týden výrobek dodělat.

6.5 KVĚTEN – DRÁTOVÝ STROM

Tato výroba by se dala rozdělit do dvou částí. Výroba stromu a podstavce. Ve videopořadu umísťujeme strom do květináče. Jako podstavec se dá použít i kámen, který obmotáme, nebo mohou děti pracovat se dřevem, můžou si případně nějaký vyřezat. Tento strom zvládnou děti smotat během jedné vyučovací hodiny. Jde jen o provlečení korálků a zakroucení. Nutné je také vše dát vhodně dohromady a naaranžovat. Po finanční stránce výroba stromku nákladná není. Lze použít jakýkoli levný drát, který drží tvar. Ve videopořadu používáme běžný vázací drát, který je cenově dostupný. Ozdobení stromu je však na výrobcí. Cena korálků se opět liší podle kvality. Je možné použít korálky různě tvarované, broušené, které jsou dražší nebo tzv. rokajl, tyto korálky jsou levnější. Pokud bychom korálky nechtěli kupovat a naopak chtěli děti více zaměstnat, je možné vyrobit korálky z malých kousků dřeva, do kterých vyvrtáme díрку. Také je ještě vhodné použít plexisklo, které opět nařežeme na malé kousky a opět vyvrtáme díрку. Tím se náklady na výrobu sníží na tolik, že je výroba dostupná každému.

6.6 ČERVEN – HOT FIX ZDOBENÍ TRIČKA

V tomto díle se dozvíte i o dalších možnostech nažehlovacích ozdob. Jde o to vylepšit starší tričko, nebo ozdobit nové, které je bez potisku. Tyto ozdoby se aplikují za vyšší teploty a to žehličkou nebo speciálním aplikátorem. V našem videopořadu byla použita žehlička, protože cena aplikátoru se pohybuje od ceny 700 Kč výše. Na trička a větší rovné plochy je to s žehličkou snadné. Aplikátory se používají, pokud chceme aplikovat jednotlivé kamínky na menší předměty anebo na nerovnoměrné rozmístění. Na příklad na kabelky, náramek nebo kryt mobilního telefonu. Cenově je tato výroba méně dostupná pro školu. Ceny vhodných kamínků nejsou tak nízké a nějaká levnější varianta neexistuje. Cena motivu, který jsem použil v mém pořadu je asi 32 Kč, a jednotlivé skleněné kamínky jsou za cenu 1 Kč za kus. Děti by si však musely ještě sehnat nějaké tričko pro aplikaci. Vhodnější jsou především černá trička.

6.7 ZÁŘÍ – VÝROBA GELOVÉ SVÍČKY

Jako ve videopořadu tak i zde je tato výroba zařazena z důvodu poutavosti. Tyto svíčky jsou pěkné, barevné a snadno upoutají pozornost. Vytvoření není nijak náročné. Stačí sehnat nějakou sklenici, dno vyzdobit nejlépe nehořlavým materiálem a potom

pouze nalít gel. Největší nebezpečí ve škole by mohlo vzniknout při rozpouštění gelu, protože by se mohl vznítit. Pokud se však dodrží bezpečnostní pravidla, neměly by vzniknout další problémy. Gel tuhne poměrně rychle, takže se ani dlouho nečeká. Dále výrobci uvádějí, že gelová svíčka vydrží hořet o hodně déle, než běžný vosk. Jedinou nevýhodou je cena gelu a dalšího příslušenství.

6.8 ŘÍJEN – VÝROBA SVÍČKY Z VČELÍHO VOSKU

Jeden z nejjednoduchších úkolů. I když je pořad určen pro druhý stupeň základní školy, tento úkol zvládnou i děti mladší. Mezistěny z včelího vosku stačí nahřát fénem, položit knot a pak už jen stáčet do ruličky. Zručnější děti mohou vytvářet i složitější tvary. Výsledkem je pěkná svíčka, kterou si potom děti mohou odnést domů. Není důvod proč tuto práci na základní školu nezařadit, voskové mezistěny jsou levné.

6.9 LISTOPAD – UBROUSKOVÁ METODA

Často zmiňovaná i používaná ubrousková metoda. Není nijak náročná a je k dispozici i levnější varianta. Běžně se používá speciální lepidlo a po nalepení ubrousků se výrobek přelakuje. Pokud nechceme mít vyšší náklady, můžeme použít běžně tekuté lepidlo, které po zaschnutí vytvoří průhlednou vrstvu. Cena ubrousků se odvíjí podle vzoru, ale nešplhá do nějakých závratných výší. Tuto činnost zvládá většina dětí. Není to nijak složité. Stačí natřít předmět lepidlem, vystříhnutý motiv přilepit a znovu přetřít. Lepidlo schne poměrně rychle, takže výrobek bude do hodiny určitě hotový. Pokud by tato výroba děti bavila, je hodně možností jak tuto metodu použít i jinak. Aplikovat se navíc dá na mnoho předmětů různých tvarů a povrchů.

6.10 PROSINEC – BIŽUTERIE

Tento pořad byl zařazen na vánoce, kdy výrobek může být použit jako dárek. Úkol je spíše vhodný pro děvčata, která si ozdobu vyrobí pro sebe nebo pro kamarádky. Náročnost není velká. Stačí mít na co navlékat a několik korálků a můžete začít. Navlékat se dá na pružné vlákno jako v našem případně, nebo na vlasec. To náklady na výrobu tolik neovlivní. Cena tak jako v předchozích výrobcích vychází z kvality korálků. Děti z nich mohou vytvářet všemožné variace. V našem případě jsme použili skleněné broušené korálky. Přesto, že nejsou jedny z nejlevnějších, cena náramku vyjde na 20 Kč, přitom v obchodech se cena podobných výrobků pohybuje od 60 Kč výše.

6.11 STOPÁŽE POŘADŮ

- 06:37 Leden – Výroba recyklované svíčky
- 04:54 Únor – Srdíčková ozdoba
- 06:05 Březen – Zdobení nádobíček barvou na sklo
- 04:25 Duben – Zdobení terakotovou barvou
- 04:32 Květen – Drátový strom
- 05:18 Červen – HOTFIX Zdobení trička
- 05:26 Září – Výroba gelové svíčky
- 05:07 Říjen – Výroba svíčky z včelího vosku
- 07:50 Listopad – Ubrousková metoda
- 05:26 Prosinec – Bižuterie

7 ZÁVĚR

Touto prací jsem zjistil, že vytvoření videopořadu na určité téma podle metodických kritérií není tolik složité, jak může na první pohled vypadat. Než se videopořad vytvořil, předcházelo tomu zkoumání.

Především bylo nutné prozkoumat knihy metodiků, aby se zjistilo, jak má videopořad vypadat. Prozkoumáním jednotlivých knih od metodiků a knížek zabývajících se výukou jsem dospěl k závěrům správného videopořadu. Videopořady se sice dělí na několik druhů, přesto však základ zůstává stejný.

Ověřením pomocí pilotního průzkumu se zjistilo využití videopořadů na základních školách. Školy používají videopořady spíše podle svého uvážení a v různém rozsahu. Zároveň je tak podstatné vybavení školy pro jeho používání. Oblíbenost videopořadů u dětí je vysoká, avšak je zde stále fakt, jestli toho nezneužívají jako odpočinkovou zábavu. Proti tomu je dobré využít několika rad od metodiků jak správně videopořady používat.

Závěrem jsem zkusil vytvořit videopořad v rámci mé druhé aprobace – technická výchova. Svým vybavením se mohu srovnat se základní školou. Herecké dispozice kolegyně ale i mé nejsou značné. Počet herců a dalšího personálu byl omezen na minimum, přesto jsou videopořady podle mého uvážení velmi zdařilé, a tak i základní škola může v omezených podmínkách vytvářet své videopořady. Při dodržení zásad výroby videopořadu lze vytvořit použitelný materiál pro výuku na základní škole.

Vzhledem k stále nastupujícím novým technologiím kolem videa bude mít i tato výuková metoda ve škole větší podíl na výuce než je nyní.

8 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Schéma televizní výuky (2).....	6
Obrázek 2 Reklamní kampaň "Přečtěte si to dřív než Hollywood" (3).....	14
Obrázek 3 Pořad Angličtina pro nejmenší (4).....	15
Obrázek 4 Pořad Sezame, otevři se. (5).....	15
Obrázek 5 Pořad Dějiny udatného českého národa (6)	17
Obrázek 6 Graf – Četnost jednotlivých předmětů	21
Obrázek 7 Graf – Četnost jednotlivých médií	22
Obrázek 8 Vzor dotazníku.....	23
Obrázek 9 Graf – Více mě baví	23
Obrázek 10 Graf – Více informací si zapamatuji	24
Obrázek 11 Graf – Sledování výukových filmů mi připadá	25
Obrázek 12 Graf – Doma sleduji dokumenty, populárně-vědecké pořady, naučné pořady.	25
Obrázek 13 Graf – Nejvíce mě baví sledovat výukové filmy v tomto předmětu.	26
Obrázek 14 Graf – Rád bych uvítal/a sledovat více výukových filmů v tomto předmětu. .	27
Obrázek 15 Studio – pohled od herců	33
Obrázek 16 Studio – pohled od kameramanů.....	34
Obrázek 17 Studio – úprava pracovní desky	35

9 SEZNAM LITERATURY

1. **Česálková, Lucie.** Pan učitel televize Hra vs. disciplína v raném vysílání pro školy ČSTV (1958-1969). [Magisterská diplomová práce]. Brno : Masarykova univerzita, 2006.
2. **Maňák, Josef a Švec, Vlastimil.** *Výukové metody*. Brno : Paido, 2003. stránky 181,182,183,184. 80-7315-039-5.
3. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky*. [Online] [Citace: 15. 4 2010.] <http://skip.nkp.cz/Tyd04/Dostojevskij.jpg>.
4. *Česká televize*. [Online] [Citace: 15. 4 2010.] <http://www.ceskatelevize.cz/program/porady/1008706907/foto/20-50725-135118.jpg>.
5. *Fun-Addicts Clow Club*. [Online] [Citace: 15. 4 2010.] http://fun-addicts.net/v-web/gallery/albums/album04/8437_2_sesame_street_10.jpg.
6. *Česká televize*. [Online] [Citace: 15. 4 2010.] http://img4.ceskatelevize.cz/program/porady/10177109865/foto09/208552116230001_03.jpg.
7. **Plachá, Eva.** *Dárky z drátků : drátkování nejen pro děti*. Brno : Computer Press, 2006. str. 13. ISBN 80-251-0856-2.
8. **Mojžíšek, Lubomír.** *Vyučovací metody*. Praha : SPN, 1988.
9. **Skalková, Jarmila.** *Obecná didaktika : vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha : Grada, 2007. 978-80-247-1821-7.
10. **Petty, Geoffrey.** *Moderní vyučování*. Praha : Portál, 2006. 80-7367-172-7.
11. **Lerner, Isaak Jakovlevič.** *Didaktické základy metod výuky*. Praha : SPN, 1988.
12. **Krátká, Jana a Vacek, Patrik.** *Audiovizuální edukace jako součást mediální výchovy*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. 978-80-210-4684-9.
13. **Česálková, Lucie.** Počátky institucionalizace školního filmu v Československu (1919-1936). *Iluminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2007, Sv. 1, 19.
14. **Krátká, Jana a Vacek, Patrik.** *Multimediální pomůcka z audiovizuální kultury. Masarykova univerzita*. [Online] 2007. [Citace: 15. 4 2010.] <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/pedf/js08/avk/ucebnice/lekce13.htm>.

10 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

В данной работе рассказывается об использовании видео-уроков в качестве образовательного метода. В первой части дипломной работы мы узнаем кое-что из истории видео-уроков и что такое видео-урок.

Вторая часть описывает виды известных методистей на видео-уроки. Далее рассказывается, как правильно составить видео-урок.

Ниже говорится об использовании видео-уроков в начальной школе и исследуется их популярность.

В конце работы был создан собственный видео-урок, состоящий из 10 частей, на тему изготовления мелких декоративных предметов. Название урока „Zkoukní a výrob“, читаемый как «зкоукни а выроб».

11 PŘÍLOHY

1. brozura.docx
2. brozura.pdf
3. brozuraobal.docx
4. brozuraobal.pdf
5. dotaznikvzor.doc
6. dotazniky.pdf
7. DVD Video
8. navod.docx
9. navod.pdf
10. postupyc.docx
11. postupyc.pdf
12. postupym.docx
13. postupym.pdf
14. vyzkum.xlsx